

KISKÖRÖS MÚLTJÁBÓL

A kiskőrösi történetírás hivatalos lapja — Várostörténeti folyóirat — Megjelenik kéthavonta — ISSN 2676-8461

Előfizetési árak:
Szabadon hozzáférhető
www.psvkkiskoros.hu

Felelős szerkesztő: Turán István
Felelős kiadó: Turán Istvánné
Kiadja: Petőfi Sándor Városi Könyvtár
6200 Kiskőrös, Petőfi tér 4/b

A lap szellemi részét illető közlemények
a szerkesztőséghez küldendőek:
konyvtar@psvkkiskoros.hu

A tartalomból: Bella Tibor Zoltán – Kellemesi Melczer Gyula kiskőrösi főszolgabíró és családja; Turán István – „Petőfin kívül nincs mivel dicsekednünk” – Kiskőrös egész alakos Petőfi szobrának története (Második. rész); Szemelvények Melczer Gyula első világháborús fényképalbumából (Földi István és Hegyi Zsuzsanna gyűjteményéből); Lapszemle – Miről írt a helyi sajtó 100 évvel ezelőtt?

Kellemesi Melczer Gyula kiskőrösi főszolgabíró és családja

kellemesi Melczer Gyula (1873-1936)

Ennek a viszonylag régi köznemesi családnak a fája Melczer Kristóftól vezethető le, aki I. Ferdinánd királytól nyerte a címeres nemesi levelet, 1558. október 31-én. Melczer János volt az, aki I. Lipót uralkodásának (1657-1705) idejében megszerezte a kelle-

mesi (ma Lubotice, Szlovákia) birtokot, és attól kezdve nemesi előnévként is használták. Idővel a család több ágra szakadt.

Melczer Gyula kiskőrösi főszolgabíró nagyapja, Melczer János Osztrólukán született 1802-ben. A gimnáziumi tanulmányait a selmecbányai Evangélikus Líceumban végezte, majd Pozsonyban teológiát tanult.¹ A teológia elvégzése után két évig nevelő volt a szandai Sréter családnál. 1825-ben a bécsi teológiai egyetemen tanult és az intézménybe látogató I. Ferencet az intézet nevében saját latin nyelvű versével köszöntötte. Hazatérése után a Hont vármegyei Beluján lett rövid ideig lelkész. 1828-ban vette feleségül Bartholomeidesz (Eördögh) Saroltát, aki Kiskőrös első evangélikus lelkészének le származottja volt. 1831-ben megválasztották Rákoskeresztúr evangélikus lelkészének.²

Az 1848-49-es szabadságharc rákoskeresztúri eseményeiben jelentős szerepet játszott. Melczer János evangélikus lelkész a szószékről hirdette: az Isten szeretetének jele, hogy azzal a Kossuth Lajossal ajándékozta meg a magyarokat, aki felvirrasztotta a függetlenség és a szabadság hajnalát. 1849-ben felolvasta a függetlenségi nyilatkozatot, Hentzi tábornokot „a budai vár kannibál szívű parancsnokának” nevezte.³ A rákoskeresztúri paróchiáról indult el a haza védelmére legidősebb fia Titusz, aki mérnöknövendék

volt. A honvéd tüzérekhez vonult be. A fiú a schwechati ütközetben megsebesült, s 1848. november 24-én Pesten meghalt.⁴ Másik fia a 11 éves Lajos akkor sebesült meg, amikor Hentzi tábornok Pestet lövette. A fiú lábát combjánál szakította le egy lövedék.⁵ Parókiáján szívesen fogadta az átvonuló honvédcsoportok tisztjeit. Az isaszegi csata idején a sebesült honvédekot kötözték a parókia épületében családja, és a gyülekezet tagjai.⁶

A szabadságharc leverése után Melczer Jánost az önkényuralom 1852. május 5-én teljes vagyonelkobzás mellett kötél általi halálra ítélte. Az akkori *Magyar Hírlap* 1852. május 6. számában közzétette az ítélet szövegét: „Melczer János, a magyar forradalom folytában az 1849 mart. 14-iki conventhatározat előtt és után, a forradalmi kormány proclamatioit a szószékről készséggel kihirdette, nem csak ezen alkalmakkal, hanem a községi gyűléseken is Keresztúron forradalmi szellemben izgató beszédeket tartott, a népet, azon megjegyzéssel, hogy nincs többé király: a lázadásban részvételre, a fölkelő sereg számára katonák állítására, népfölkelésre s az egyesült cs.k. osztrák s császári oroszeregek elleni fegyveres ellenállásra szólítá fel, általában a lelkipásztorságra bízott községe a forradalom kedvéért vészteljes módon hatott, végre az izgató Kossuthot a szószékről úgy tünteté föl, mint az istenséggel fölérő s egyenlő hatású

¹ Durovics Alex-Keresztes Veronika: *A pozsonyi evangélikus líceum felsőfokú hallgatói 1714-1851*. ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Budapest, 2018.

² Rákoskeresztúri evangélikus anyakönyvek.

³ *Márczius Tizenötödike* 1849. május 7.

⁴ *Hírhozó*, 2009. március 12.

⁵ Uo.

⁶ Kertész Botond: *Evangélium és szabadság*. Az evangélikus egyház Magyarországon 1848-49-ben, Budapest 2002.

személyt, és egy 1849 május 7-én a *Márczi-us* című hírlapba saját aláírásával beiktatott cikkben a császári sereget szidalmazni merészlette”.⁷

A kötél általi halálbüntetést 6 évi várfogságra mérsékeltek, amelyből két évet Josefstadtnban le is töltött. 1854-ben az általános amnesztia során kiszabadult a börtönből, és sokak közbenjárása után két év múlva visszafoglalhatta lelkészi állását Rákoskeresztúron. A börtönben súlyosan megbetegedett, vízkóros lett, viszont megtanult olaszul, franciául és angolul. A betegsége idővel elhatalmasodott rajta, s 1864-ben Rákoskeresztúron meghalt.

Melcer János fiaként született Rákoskeresztúron 1836. április 10-én Melcer Gyula, a későbbi acsai evangélikus lelkész.⁸ Tanulmányait Rákoskeresztúron kezdte, majd Pesten 1847-48-ban nagybátyja Melcer Lajos felügyelete mellett Aszódon 1848-1849 között, Selmecbányán 1850-1854-ben, Pozsonyban 1854-1857 között folytatta, 1857-től 1859-ig Halléi és 1860-ban Göttingeni egyetemen tanult, végül a filozófia doktorává avatták. Tanulmányai végeztével hosszabb tanulmányutat tett, meglátogatva az utrechti, londoni, párizsi, bázeli és zürichi egyetemeiket.⁹ Hazatérte után, 1860. november 12-én Székács József püspök pappá szentelte. Papi pályafutását apja mellett Rákoskeresztúron kezdte segédlelkészként, majd 1863. március 8-án ünnepélyes keretek között a tápiószelei egyház lelkészévé iktatták be.¹⁰

1866. október 28-án házasodott össze Tápiószelelén Elefánt Saroltával, Elefánt Mihály evangélikus lelkész és Juhász Karolina lányával.¹¹ Az acsai evangélikus gyülekezet 1867-ben választotta meg lelkészévé.¹² Tehetségének köszönhetően egyre magasabb papi tisztségekkel tüntették ki; a tanügyi bizottság előadója 1864-69 között, az acsai kör dékánja 1869-1872-ben, majd ismételtan tanügyi előadó 1872 és 1877 között, Pest-Kiskun vármegye püspökhatvani választókerületének bizottsági tagja 1871-1877-ben. A Pest megyei esperesség 1878-ban aljegyzőjévé és a kerületi törvényszék bírójává nevezték ki, 1881-től pedig már az esperesség főjegyzője. 1889-től két cikluson keresztül az esperesség alesperese volt.¹³

Híres volt szellemességéről, alkalmi költeményeiről. Erről így írt a *Váczi Hírlap*: „Melcer Gyula acsai lelkész-alesperes, ki az ő szellemességének kifogyhatatlan tárházából csak úgy röpitgette szójátékokkal fűszerezett,

A Melcer-család címere (Internet)

epigrammatikus rövidségű, de hatásukban fölülmulhatlan pohárköszöntőit. Mindenkinek mondott valami jót s mint a gondos apa, ki gyermekeit egyformán részelteti javaiból, ő is a jelenvoltak mindegyikének juttatott biztató, dicsérő, elismerő szavaival a megemlékezés virágaiból.”¹⁴

Cikkei saját vagy álnév alatt jelentek meg a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lapban*, a *Fővárosi Lapokban*. 1884-ben jelent meg alkalmi költeménye a losonci evangélikus egyházzal „Egy százéves egyházhoz” címmel:

Élsz már száz év óta, te tisztos matróna!
Lelkektől övezve ragyog hited trónja ....
Jó színben vagy most is; piros-pozsgás arcod.
Ezt mondja: folytatod a szellemi harcot....
Nem alszol, nem halsz meg! Pihentet az Isten,
Lám már a hamuból feltámaszta itten....
Oh ne legyen jövőd, mint multad oly gyászos....
Sohse panaszkodjál! Imádkozzál, áldozz!
Olykor, ha sírnál is, sírj csak öröm-könnyet,
A nemes példád után indul lelkünk s követ!
Czédrus és pálma légy, és csillag az égen:
Ezer év után is:
ÉLJEN LOSONCZ! Éljen!!!¹⁵

1888-ban Acsán báró Prónay Dezső kastélyában jótékony célú pikniket rendeztek, amelynek főszervezője Melcer Gyula volt. A lelkész a vacsora végén elszavalta alkalmi költeményét, „Acsai piknik” címmel:

ÁCSÁN PIKNIK! e hír terjedt el múlt hete . . .
Czérna szalon függött szegénynek élete -
Sokan kételkedtek, váljon sikerül-e?
Amint látjuk érte sok szív felhevüle!
Itt vagyunk hát együtt, mint mozgó munkások,
Párok táncza után, támadjanak mások . . .
Így kívánja ezt ma a kitűzött szent cél;
Koszorúnkban rózsá, nefelejt . . . így beszél:
„Ne legyen e körben senki néma, álmos,
Iparkodjék győzni minden fürge tánczos,
Köszöntsük hát egymást, koczczintsuk,
mint Illik:
„Éljen tagjaiban: az ACSAI PIKNIK !!!¹⁶

Melcer Gyula lelkész két évi betegeskedés után hunyt el 1902. január 10-én. Felesége is rövidesen követte a sírba. Ő 1904. április 16-án hunyt el Acsán.

Elefánt Saroltával együtt hosszú, boldog életet éltek. Házasságukból több gyermek született: 1871. április 27-én Melcer Etelka Róza Liza (1892. július 5-én házasodott össze Acsán Igó Elek ecseri jegyzővel), 1873. április 29-én Melcer Gyula János Mihály (a későbbi kiskőrösi főszolgabíró), 1875. július 1-jén Melcer Ilona Sarolta Lujza (Férje Bukovszky Ferenc volt), 1879. március 29-én Melcer Gizella Lenke (Acsán halt meg 1880. június 29-én), 1882. augusztus 12-én Melcer Dezső Kálmán Árpád (1907 szeptemberétől galagyerki evangélikus lelkész, Felesége pálfalvai Hankus Ida óvónő volt, akivel 1914 júliusában házasodott össze. 1921 novemberében halt meg Galagyerkőn.), 1886. november 4-én Melcer Aranka (férje Szlopovszky Károly volt), 1888. július 19-én Melcer Sarolta (férje Halbáth János lelkész volt, 1926. december 15-én hunyt el Rátkán), 1890. november 18-án Melcer Gábor (meghalt 1891. augusztus 17-én).¹⁷ Az összes gyermeküket (Melcer Saroltát kivéve, akit az apja keresztelt meg a paplakban születése napján, mivel nagyon gyengének mutatkozott.) Miklóssy János csővári evangélikus lelkész keresztelte meg.

⁷ Rákosmenti Múzeumi Estek 2011. június 2.

⁸ Rákoskeresztúri evangélikus anyakönyvek.

⁹ Evangélikus Egyház és Iskola 1904.

¹⁰ Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. Forrás: <https://adt.arcanum.com/hu/collection/SzinnyeiMagyarIrok/>

¹¹ Evangélikus Egyház és Iskola 1904.

¹² Tápiószelei evangélikus anyakönyvek.

¹³ Evangélikus Egyház és Iskola 1904.

¹⁴ Váczi Hírlap, 1889. június 16.

¹⁵ Margócsy István: „... Vedd szívessen csekély iratomat...”. Irodalom családi használatra. Margócsy József 85. születésnapjára. - A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványai, Nyíregyháza, 2004.

¹⁶ Váczi Hírlap, 1888. március 25.

¹⁷ Acsai evangélikus anyakönyvek.

Halála után Szilárd János domonyi evangélikus lelkész és dékán mondott róla nekrológot Pest vármegye evangélikus papjainak gyűlésén: „Az áldott emlékü férfit több oldalú irodalmi működéssel fényeskedett. Ha félreismerhetetlen tehetségét egy irányban összpontosította volna, nagyot, maradandót alkothatott volna. Mindazonáltal az egyházi élet mezején működött legszívesebben. A sorrendtől eltekintve eléggé nem méltatható az 1886-ban megjelent, *Passió*, mely bár minden evang. egyházban legalább nagypénteken honosíttatnék meg. A művet báró Prónay Dezső egyetemes felügyelőnek dedicalta. Jó, híveit szerető pap volt, hú barátságot ápoló collega, gyöngéd férj, gyermekeinek jövőjét mindig szem előtt tartó családapa. Krisztus hű vitéze, az egyetemes egyház munkás, tevékeny tagja.”¹⁸

1888-1889-ben már a rozsnyói Államilag Segélyezett Evangélikus Kerületi Főgimnázium tanulója volt.²¹ Középiskolai tanulmányait mégsem itt fejezte be, mert az utolsó évet a Selmecbányai Evangélikus Kerületi Líceumban végezte el. 1891-ben „A virágnak megtiltani nem lehet” című rajzáért Vörösmarty lyrai költeményeit kapta ajándékba.²² 1892-ben Selmecbányán érettségizett le. Mindig nagyon jó szívvel gondolt vissza selmecbányai diákéveire. Rendszeresen részt vett a selmecbányai öregdiákok találkozóin. 1927-ben a szervezők között találkoztunk a nevével. Több újságban megjelentették a találkozó szervezésének hírét: „A Selmecbányai öregdiákok szövetségének megalakítása céljából, ez előkészítő bizottság megbízásából Melczer Gyula, dr. Haendl Vilmos, Tóth Arisztid és Marék László felkéri a Selmecbá-

tól Pest vármegyei közigazgatási gyakornoki teendőkké megbízott díjnak. 1900 április 21-én pedig már vármegyei közigazgatási gyakornok volt. 1902 április 4-én szolgabírónak választották meg, beosztást a váci járásban kapott Ivánka Pál főszolgabíró mellé. Még 1902-ben jelentkezett a ráckevei járás megüresedett főszolgabírói állására, de nem őt választották meg. Az Egységes választási koalícióba (szövetkezett ellenzék) tömörült parlamenti ellenzékét támogatta az 1905-1906-os belpolitikai válság idején. Ezen nehéz időkben tanúsított, megalkuvást nem ismerő, törhetetlen hazafias, bátor magatartásáért a vármegye közönsége a közgyűlés termében elhelyezett márványlapon öröktette meg a nevét. 1906. június 14-én egyhangú lelkesedéssel a kiskőrösi járás főszolgabírájának választották meg.²⁵

1904. november 5-én házasságot kötött Budapesten váradi Rády János és bambergi Hess Irma lányával, váradi Rády Irma Mária Jozefával, aki Belatincban (Zala vármegye, ma Szlovénia része) született 1884. június 20-án.²⁶

Kiskőrösi főszolgabírónak való megválasztása után a házaspár rövidesen Kiskőrösre költözött. 1908-ban az ő ösztönzésére újjászervezték Kiskőrösön az Önkéntes Tűzoltó Testület, amelynek a munkájában ő is aktívan kivette a részét.²⁷ Tiszteletbeli parancsnokként Revaló Pál községi főjegyzővel sikerült előteremteniük az egyesület működéséhez rendkívül fontos anyagiakat és egy stabil pártolótagságból álló csoportot kialakítaniuk. Bővítették az Önkéntes Tűzoltó Testület tagságát is. Bíró Dezső takarékpénztári főtisztet megválasztották parancsnoknak, Kovács Gyula szolgabírói főtisztet és Kiss Béla tanítót pedig helyettesnek.

Az első világháború kitörése után az ő támogatásával alakítottak ki Kiskőrösön egy vöröskeresztes hadikórházat. Melczer Gyula főszolgabíró felszólította a kiskőrösi „úraszonyokat” a háborúban megsebesült katonák fogadására és ápolására. Megszervezték az ápoló személyzetet. Segítő, támogató tevékenységért elismerésben részesítették. 1914 decemberében Habsburg-Toscaniai Ferenc Szalvátor főherceg, a vöröskeresztesegylet fővédnök-helyettese Melczer Gyula kiskőrösi főszolgabírónak, az oltani vöröskereszt-egyesület körül szerzett érdemei

Melczer Gyula hadnagy a tarack jobb oldalán (Földi István és Hegyi Zsuzsanna gyűjteménye)

Írásunk tulajdonképpen főszereplője, kellemesi Melczer Gyula (1873-1936) az elemi iskoláinak elvégzése után, 1883-ban az aszódai Evangélikus Gimnázium első éves tanulója lett.¹⁹ 1886-ban egy rövid ideig magántanuló volt ugyanebben az intézményben. 1887-ben IV. évesként pályázatot írt a gimnázium Petőfi ösztöndíjára. A tanári kar kiemelte a művét és egy magyar arannyal díjazta azt. A díjnyertes pályaművét az évről gyűlésen a hallgatóság nagy tetszése mellett felolvasták.²⁰

nyán tanult öreg diákokat, hogy június 16-án, Úrnapján az 1892-ben a selmecbányai lyceumban érettségét tettek harmincöt éves találkozója alkalmából különbség nélkül Budapesten az Országos Tisztviselő Egyesület VIII. Eszterházy-utca 4. szám alatti helyiségében déli 12 órakor megjelenni szíveskedjenek. Az összejövetelt egy órákor társasbéd követi.”²³

A középiskola elvégzése után beiratkozott Budapesti Királyi Magyar Tudomány-Egyetemre, ahol jogot tanult.²⁴ 1899. június 30-

¹⁸ Evangélikus Egyház és Iskola 1904.

¹⁹ Evangélikus Gimnázium, Aszód, 1883.

²⁰ Evangélikus Gimnázium, Aszód, 1887.

²¹ Állam. segélyezett evangélikus kerületi főgimnázium, Rózsnyó, 1889.

²² Evangélikus kerül. lyceum, Selmecbánya, 1891.

²³ MTI Napi Hírek, 1927. június 14

²⁴ A Budapesti Kir. Magyar Tudomány-Egyetem Almanachja 1894-1895, Budapest, 1895.

²⁵ Váci Hirlap, 1924. július 13.

²⁶ Budapesti polgári anyakönyvek.

²⁷ Pest-Pilis-Solt-Kiskun-Vármegye általános ismertetője és címtára, Első körzet, Budapest, 1930.

elismerésül a vöröskereszt másodosztályú tiszteletjelvényét adományozta.²⁸

1914 őszén Pest vármegye ülésszakán kérte a megyegyűlés engedélyét, hogy önkéntesként bevonulhasson a hadseregbe. Az engedély megadása után nem sokkal be is vonult. 1915 elejétől, mint tüzérhadnagy a 8. honv. tábori ágyús ezred kötelékében harcolt.²⁹ Szurmay hadtestében³⁰ az uzsoki harcokban vett részt a tüzérezred kebeléből alakult tarackos osztály kebelében, mint fogatos tiszt, majd később a 40. honvéd tábori tarackos ezred összes oroszok elleni küzdelmeiben aktívan harcolt. 1916 nyarán a Brusilov-offenzíva következtében egységével Okna közeléből visszavonult. Ezután még a román harctérre vezényelték ezredével. A harctéren tanúsított vitéz magatartásáért előléptették főhadnaggyá. Gróf Teleki Béla is megemlékezett vitézségéről az első világháborús naplójában: „1/2 9 kor jön a hír Brassó visszafoglalásáról. Óriási öröm, de várjuk a hivatalos jelentés biztos közlését. Melczer Gyula hadnagy és Kazinczy megkapták a *Signum laudis*-t. Krantz Vili a 3. oszt. katonai érdemkeresztet. Nagyon örültünk a híreknek.”

Fedezékben (Földi István és Hegyi Zsuzsanna gyűjteménye)

Dorna Vatráról, miután korábbi lábsebe kiújult, Budapestre vezényelték gyógykezelésre. Már gyógyulófélben volt, amikor balesetet szenvedett. Erről így számolt be a korabeli sajtó: „Melczer Gyula főszolgabíró, ki most, mint tartalékos tüzérfőhadnagy szolgál, Budapesten a Köztemető- és Salgótarjáni-út sarkán egy régi megállónál menetközben leugrott egy villamoskocsiról, elesett, a kerekek alá került, a melyek bal lábfejét összeroncsolták. Azonkívül arcán és fején is súlyos sérüléseket szenvedett. A Dollinger-klinikára vitték.”³¹ A bal lábát nem sikerült megmenteni, a roncsolt lábfejet amputálni kellett, élete végéig protézissel tudott csak járni. Melczer Gyula katonai karrierje ezzel lezárult. Az első világháború alatt többször kitüntették. Az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért megkapta az ezüst és bronz katonai érdemeket a vitézségi érem szalagján kardokkal. Elnyerte a Károly csapatkeresztet és a sebesülési emlékérmét.³² A felgyógyulása után visszatért Kiskőrösre, s 1917 októbertől újra elfoglalta a kiskőrösi főszolgabírói tisztséget.

1917-18-ban azonban már Kiskőrös sem a békés, fejlődő arcát mutatta. A hátrország életét megkeserítette az élelmiszer és tüzelőhiány. Bevezették a jegyrendszert. A frontra ment férfiak egy része elesett, mások megsebesültek vagy fogságba estek. A családtagok nem tudtak semmi biztosan eltűnt férjükről, fiukról. 1918 nyarán megnőtt a Szovjet-Oroszországból hazatért volt hadifoglyok száma. Mivel egyre gyakrabban tűntek fel soraikban kommunisták, a vármegye beszámolókra kötelezte a főszolgabírokat. 1918. augusztus 8-án jelentette Kiskőrösről Melczer Gyula „Fenti számú rendeletre hivatkozással tisztelettel jelentem, hogy a fogságból hazatérő katonák szabadságolásáról a csapatparancsnokságok esetenként értesítik a községi előljáróságokat, azonban ezen értesítés mást nem tartalmaz, mint az illető egyén személyi adatait és a szabadság tartamát. Jelenleg továbbá, hogy a szabadságolt fogságból hazatérő katonák általában különösebb feltűnést keltő magatartást nem tanúsítottak, meg kell azonban jegyezni, hogy a fogságban szenvedett sok nélkülözés és a háború szenvedései bizonyos elkeseredést és elégedetlenséget

okoznak az embereknek, mindamellett azonban járásomban semmi különösebb megemlítésre méltó eset, lázítás vagy a bolsevik eszmék terjesztése stb. nem történt.”³³ 1918. július 31-én főleg asszonyokból álló néptömeg Kiskőrösön megrohanta és elhordta a községházához szállított öt kocsi búzát. Mivel a csendőrajáró tehetetlennek bizonyult a tömeggel szemben, Melczer Gyula főszolgabíró sürgős csendőri megerősítést kért.³⁴

1918. november elején Kiskőrösön is elszabadultak az indulatok. 1918. november 3-án a Szabadkai Nemzeti Tanács Szindikátusa táviratot intézett a Katonatanácshoz és a Vasutas Szindikátushoz, hogy Kiskőrösön kirobbant zavargásokat megszüntetéséhez a segítségüket kérik: „Kiskőrös vasúti állomáson a fellázadt tót lakosság az állomást fosztogatja és az ellentálló vasúti személyzetet életveszélyesen fenyegeti. A lakosság kat. fegyverekkel van ellátva. Vasúti személyzet csak alig bírható arra, hogy helyén maradjon. Szabadkáról ez idő szerint segítséget nem küldhetünk. A budapest-újvidéki fővonalon való közlekedés fenntartása érdekében az itteni kat. tanáccsal egyetértve kérjük, hogy 25-30 fegyveres embert, 2 géppuskát és a személyzet felfegyverzéséhez 30 fegyvert a holnap reggel 8 órakor induló vonattal odaküldeni szíveskedjék.”³⁵ A dühöngő tömeg a frontról visszatért katonák irányításával lefegyverezték a szolgabírói hivatal 12 főnyi csendőrségét és megszerezték az ott tárolt fegyvereket is. A kialakult feszült helyzet rendezésére a főszolgabíroság Budapestről kért fegyveres katonai alakulatot. November 5-én Safáry Endre szolgabíró jelentette Pest vármegye alispánjának, hogy a „belrend helyreállítására küldött katonaság a tegnapi napon Kiskőrösön a rendet helyreállította.”³⁶ A kiskőrösi járás többi településén is komoly atrocitások történtek, ezért Meskó Zoltánt kinevezték a járás területére kormánybiztosnak a közrend helyreállítása miatt.³⁷

1918. november 6-án Kiskőrösön is alakult a Nemzeti Tanács, melynek tagjainak sorában ott találjuk Melczer Gyula főszolgabíró is. 1919. március 23-án Kiskőröst is elérték a változás szelei. Ezen a napon alakult városunkban a Tanácsköztársaság helyi direktórium, majd április 6-án megválasz-

²⁸ Váci Hirlap, 1914. december 23.

²⁹ „A király 1915 március elsejével előléptette a tényleges állományban, a közöshadseregben Krutfschnitt Lajos főhadnagyot századossá, a tartalékban dr. Bergmann Mihály és Lakaí Vilmos tüzér hadnagyokat főhadnagyokká, dr. Körner Jenő zászlóst hadnaggyá, dr. Bándi Géza, Baros István és Török Pál népfőlkelő hadnagyokat főhadnagyokká, Melczer Gyula tisztjelöltet hadnaggyá.” In: Váci Hirlap, 1915. május 12.

³⁰ Szurmay Sándor tábornok hadtestéről van szó, amely kiemelkedő szerepet játszott az Uzsoki-hágó védelmében.

³¹ Váci Hirlap, 1917. május 20.

³² Pest-Pilis-Solt-Kiskun-Vármegye általános ismertetője és címtára, Első körzet, Budapest, 1930.

³³ Vigh Károly: Vörös Pest vármegye, Pest Megye Múltjából 4. Budapest, 1979.

³⁴ Romsics Ignác (szerk.): Dokumentumok az 1918/19-es forradalmak Duna-Tisza közti történetéhez, Kecskemét, 1976.

³⁵ Uo.

³⁶ Uo.

³⁷ Ungvári Közlöny, 1918. november 6.

tották a földművesek, munkások és katonák helyi 50 fős tanácsát, amelyben Melcer Gyula is helyet kapott. Szerepvállalása nem sokáig tarthatott, mert hosszabb ideig nem szerepelt a további eseményekben.

1919. november 15-én vonultak ki Kiskőrösről a megszálló román katonák. Még ezen a napon megjelent a főszolgabíró hirdménye, amelyben a közrend megszilárdításáról intézkedett:

„Tilos az utcán járni este 9 óra után. Mindenki, akinek tudomása van olyan egyének-ről, akik a kommunisztikus államban tényleges működést fejtettek ki, vagy most közrend elleni tevékenységet tanúsítanak, köteles a csendőrségnél feljelenteni, a csendőrség ezeket belátásához képest őrizetbe veszi vagy rendőri felügyelet alá helyezi. A rendőri felügyelet alatt álló egyének lakásaikat a további intézkedésig el nem hagyhatják. A község területéről a járás területén lévő valamely községbe csak az előjáróság által kiadott igazolvánnyal lehet utazni. [...] Tilos minden utcán, tereken, köz- vagy magánépületekben lévő gyülekezés, magánházakban este nyolc óra után

a családtagokon kívül 3 egyénnél több nem jöhet össze.”³⁸ A helyzet gyorsan normalizálódott. 1920. január 25-én Horthy Miklós fővezér különvonata egy rövid időre megállt a kiskőrösi állomáson. A neves vendéget a fogadóbizottság élén Melcer Gyula főszolgabíró köszöntötte. 1923-ban azzal a kéréssel fordult Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyéhez, hogy anyagilag járuljon hozzá sérült lábának egy eredeti Marks-féle műlábbal való kiegészítéséhez. A vármegye tisztikara 800 ezer koronát szavazott meg számára a műláb beszerzésére, s ennek fedezésére a vármegyei 2%-os pótdadónak fel nem használt részét jellölték ki.³⁹ Közben megromlott a házassága. Felesége külön élt Budapesten, az Ostrom utcában, 1924-ben elváltak. Első felesége, Rády Irma megbetegedett, s 1924. szeptember 17-én Budapesten hátgerincsorvadás következtében elhunyt.⁴⁰ Melcer Gyula nem sokáig maradt egyedül. 1925. február 16-án elvette feleségül a budapesti Deák téri evangélikus templomban újlaki Utassy Béla és Blaskovich Karolina lányát, újlaki Utassy Adrienne Rozáliát.⁴¹

1924. június 30-án töltötte be közszoalgaatba lépésének 25. évét. Ebből az alkalomból a járás vezető személyiségei ünnepséget szerveztek meg számára. A korabeli újságok erről így tájékoztatták az olvasóikat: „A kiskőrösi járási Jegyző Egyesület ez alkalomból meleg ünneplésben részesítette a jubilánst. Julius 5-én d u. 6 órakor: díszközgyűlés volt a kiskőrösi tanácsteremben, melyen a járás minden községe képviseltette magát s az ünnepelel tiszlelői is nagy számban megjelentek. A vármegyét az alispán megbízásából dr. Markó kalocsai főszolgabíró képviselte, ki szép beszédben méltatta Melcer Gyula érdemeit. A főszolgabírói hivatal szónoka, Sáfáry Endre főszolgabíró díszes kiállítású emlékokmányt nyújtott át, majd az egyes községek küldöttségei fejezték ki szeretetüket: és ragaszkodásukat az ünnepelel, iránt. Akasztó, Bócsa, Hajós és Császártöltés ezenkívül díszpolgárává is meg választotta. Este a Szarvas-fogadó színháztermében 150 terítékes bankett volt, melyen számtalan felkészöntő hangzott el s az egybegyűlelel a legjobb hangulatban voltak együtlel kivilágos virradlig.”⁴²

1923-ban az ő kezdeményezésére kezdtek meg a Petőfi Emlékmúzeum kialakítását, s hozzákezdtek a Petőfi-ereklyék összegyűjtéséhez.

Már az első világháború előtt felmerült a kiskőrösi értelmiség körében, hogy Petőfinnek egy egész alakos bronz szobrot állítsanak szülővárosában. A megkezdett pénzgyűjtést Melcer Gyula 1922-től újra felélesztette. A háború után hatalmas infláció hatására az összegyűlt pénz értéke a töredékére zsugorodott. A szoborbizottság ezért még 1921 végén úgy gondolta, hogy Kiskőrös is jelentkezik a Segesvárról kimenekített Petőfi-szoborért. Sajnos ezt a szobrot Kiskunfélegyháza kapta meg. A döntés mélyen lesújtotta a kiskőrösieket, de nem tettek le a tervükről, ezért még nagyobb elánal látlel hozzá a gyűjtéshez. A főszolgabíró utasítására minden községi és járási rendezvényen kötelezővé vált az adakozás. Nem lehetett megtartani egy rendezvényt, csak ha a szervezők valamicskét felajánloltak a szoboralapba.

1922-től már feszültség mutatkozott a közelelő centenáriumi ünnepséeg megszervezése körül. „Egy bizottság gyűlésén, amelyen a Kiskőrösön rendezendő Petőfi-ünnepségekről tárgyaltak, került felszínre a nyakravaló - va-

Finn és észt vendégekkel a Petőfi szülőház udvarán 1928-ban (PSVK HGY)

³⁸ Meskó Sándor (szerk.): *Kiskőrös helytörténeti monográfiája*, 1989. 364.o.

³⁹ *Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Hivatalos Lapja*, 1923. október 25.

⁴⁰ Budapesti polgári anyakönyvek.

⁴¹ Uo.

⁴² „Barra István hajósi főjegyző a jegyzők ezidőszerinti nesztora a járási jegyzői egyesület nevében üdvözlí az ünnepelel. A jegyzők meleg szeretetét, tiszteletét tolmácsolja megkapó szavakkal, az ünnepeg örökítésére átnyújtja a jegyzők által az ő nevére Az Országos Jegyzők Árvaháznál tett két és fél millió koronás alapítvány oklevelét, továbbá azt az emlékokmányt, melynek művészi kivitele, díszítése, festése Lende Béla pénzügyi számtanácsos járási számvevő ügyességének és rátermettségének fényes bizonyítványa. A valódi kutyabőrre, a krónikások korára emlékeztető festett betűkkel írott emlékirat szövege egy élettörténet. A díszes kerettel, hatalmas művészi függő pecséttel ellátott emlékirat megemlékszik az elmúlt huszonöt esztendő történetéről.” In: *Kiskun-Halas Helyi Értesítője*, 1924. július 12.

salt nadrág és keményített kézelő alakjában. Helyi közéletünk egyik sokat szereplő személyisége, aki úgy látszik mereven ragaszkodik a „Vorschrift”-hez”, a vasalt nadrág és keményített kézelő szükségét hangoztatva, tiltakozott az ellen, hogy a Petőfi-ünnepségek rendezésénél olyanok is közreműködjenek, akik nincsenek kellő figyelemmel a nadrág élére és a kézelő keménységére.... Mi látjuk azt, hogy a Petőfi-kultusz iránt nagy fogékonytáncot tanúsítanak azok is, akik kevés gondnal vannak a vasalt nadrágra. Tudjuk jól, hogy Kiskőrös község képviselőtestülete, a nadrágosok minden különösebb akciója nélkül, 100.000 koronát szavazott meg a Petőfi-szoboralap javára. Egyenesen hálátlanság számba menne tehát az, ha a Petőfi-ünnepségek rendezéséből bárkit kizárnának a nadrágre való hivatkozás címén.”⁴³ 1927-ben újabb, komoly feszültség alakult ki a városban. Zoltán János lapszerkesztő, a Petőfi Irodalmi Kör elnöke, és a Melczér Gyula közti ellentét ekkor csúcsosodott ki igazán. Zoltán János ugyanis a tervezett szoboravatóra megjelentette a maga és az irodalmi kör kiadványát, a *Petőfi-könyv*, benne Kiskőrös vázlatos történetével címűt, melyet az előjáróság nem kezelt úgy, ahogyan ő szeretne volna, sőt egyenesen mellőzték. Az ezután bekövetkezett eseményeket így mutatta be a *Délmagyarország* című újság: „Kiskőrösön ugyanis most állítanak szobrot Petőfinak és a szobor talapzatára az agilis főszolgabíró ezeket a szavakat akarja vésetni: Kellemsi Melczér Gyula áldozatkész buzdítására létesült. Mi ugyan azt gondoljuk a magunk kulturfőlényével, hogy Petőfi Sándor talán mégsem szorult éppen kellemsi Melczér Gyula áldozatkész buzdítására, hogy a szülővárosában emléket emeljenek neki, de hát ma olyan világot élünk, hogy egy élő és uralkodó főszolgabíró valahogyan érzi és tartja magát akkora úrnak, hogy efféle érdemekkel dicsekedjék és ilyen módon örökítse meg nevét a legnagyobb neve mellett. Ez ellen bátorkodott némiképpen tiltakozni Zoltán János és ebből keletkezett az ádáz társadalmi háború, amely most két táborra szakította Kiskőrös közönségét. Maga a szobor szinte a háttérbe szorult ebben az elkeseredett küzdelemben, amely a felirati vita jellegét öltötte magára és amelynek következtében a tervezett országos ünnepet is el akarják ejteni és csak a vármegye ünnepének szánják a fehéregyházai síkon vértanúhalált halt világraszóló magyar költő

szobrának leleplezését. Egyelőre csak egy mást leplezik le a kiskőrösi közéleti tényezők és hivatalos tekintélyek, a Melczér-párt és a Zoltán-párt nyilatkozataitól puskaporos a tikkasztó kiskőrösi levegő, amely az akác és a szén illatával terhes.”⁴⁴

Zoltán János hívei támadást indítottak a helyi és egy fővárosi lapban megjelentetett cikkben a főszolgabíró ellen. Kiskőrös képviselő testülete ezt már nem hagyhatta. „Kiskőrös község képviselőtestülete rendkívüli közgyűlést tartott, melynek legérdekesebb pontja Szőgyi István javaslata volt melynek lényege, hogy Kiskőrös község képviselőtestülete Melczér Gyula főszolgabírónak bizalmát fejezi ki munkássága miatt... A javaslatot a képviselőtestület egyhangúlag elfogadta és mintegy 35 tagú küldöttség kereste fel a főszolgabírót ennek tolmácsolására.”⁴⁵

A sok sárdobálás a két tábor között rövidesen megszűnt, mivel belátták annak értelmetlenségét. A felek kölcsönösen bocsánatot kértek és visszavonták sértő állításaikat. Még ebben az évben Csengőd község is kitüntette díszpolgári címmel a járási főszolgabírót és dr. Váry Albert koronaügyészt. Képviselőtestületi díszközgyűlés keretében nyújtották át a díszpolgári oklevelet a jutalmazottaknak. „A díszközgyűlést a község háza tanácstermében tartatták meg, amelyet a helybeli polgárság és a környékbeli notabilitások zsúfolásig megtöltöttek. Miután az új díszpolgárok arcképét leleplezték, átadták a díszpolgári oklevelet dr. Váry Albertnek és Melczér Gyulának. A közgyűlést 120 terítéses bankett követte.”⁴⁶ Váry Albert a következő szavakkal méltatta a főszolgabírót: „Hűséges barátom és díszpolgártársam Melczér főszolgabíró igazságos jóindulatát tapasztalhatta a község, aki közügyek terén két évtizedet meghaladó főszolgabírói munkásságával hervadhatatlan érdemeket szerzett az egész vármegye érdekében, megteremtette Kiskőrösön a járás székhelyén Petőfi Sándornak, a járás, a vármegye, az ország büszkeségének ércszobrát.”⁴⁷ Melczér Gyula főszolgabírói működése során aktívan bekapcsolódott a város és a járás közéletébe. Több szervezetben töltött be meghatározó szerepet. A Társadalmi Egyesületek Szövetsége (TESZ) kiskőrösi kerületi elnöke, az evangélikus egyház felügyelője, az Első Dunavidéki Takarékpénztár társelnöke, az Országos Vöröskereszt Egylet kiskőrösi fiókjának elnöke, a

járásai céllövő egylet elnöke, főlövész mestere, a Kiskőrösi Football Club díszelnöke, a kiskőrösi Polgári Fiú- és Leányiskola iskolaszékének tagja volt többek között.⁴⁸

Ha „előkelő, fontos” vagy külföldi személyek érkeztek Kiskőrösre, akkor általában ő fogadta a vendégeket, s kalauzolta őket végig a városban, megmutatva nekik a leghíresebb kiskőrösinek a szülőhelyét, a Petőfi-házat. 1928. júniusának végén finn-észt küldöttség érkezett Kiskőrösre és Soltvadkertre. A Magyarországon tartózkodó finn és észt csoportból, harminchat személy, nagybárá néptanító Kiskőrösre zárandokolt egyrészt Petőfi szülőházának megtekintésére, másrészt a környék tanügyi és mezőgazdasági kultúrájának tanulmányozására. A zárandokokat a vármegye alispánjának képviselőjében Székely István vármegyei főjegyző, Fincziczki István tanár és Walkó Árpád egyetemi hallgató kísérték. „A vendégeket a kiskőrösi állomáson a község előjárósága, a lelkes kar, a társadalmi egyesületek a levente-iffúság, a tűzoltóság és a cserkészek élén Melczér Gyula főszolgabíró üdvözölte. Az évezredes különváltság dacára - mondotta - ősi erővel tör ki belőlünk fajtestvéreink szeretete és ha nyelvünket kölcsönösen nem ismerjük, szívünk őszinte melegevel ölelünk keblünkre benneteket e hun mezőkön, hol nemzeti nagy dicsőségünk. Petőfi Sándor bölcsője ringott; Hozott Isten benneteket Testvérek, éreztétek jól magatokat a mi körünkben.”⁴⁹

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főszolgabírói között is tekintélyt szerzett magának. Az 1920-as évek végétől általában ő elnökölt a vármegye házában megtartott főszolgabírói értekezleteken. Gyakran keresték tanácsait kérve. Az ülések előtt ő egyeztetett a felek között vagy előzetes beszélgetést folytatott a vármegye polgármestereinek vezetőjével.⁵⁰ Sokszor ő képviselte a vármegye törvényhatóságát állami ünnepeken, megemlékezéseken.⁵¹ 1927. október 14-én Kiskőrösre érkezett Agoraszó Tivadar alispán, dr. Tarnay Árpád főjegyző, Reviczky Sándor, az Államépítészeti Hivatal újonnan kinevezett főnöke és Mészáros Gyula vármegyei tb. t. főügyész, hogy tárgyaljanak a főszolgabíróval, aki a vendégeknek villásreggelivel kedveskedett a vendégeinek házában. Nem sokkal ezután Kiskőrös Járási Jegyzőegyesület küldöttsége Varga Sándor kiskőrösi főjegyző vezetésével az éppen megtartott gyűlésük után

⁴³ Kiskőrös és Járása, 1922. július 9.

⁴⁴ Délmagyarország, 1927. július 15.

⁴⁵ Kiskun-Halas Helyi Értesítője, 1927. október 8.

⁴⁶ MTI Napi Hírek, 1927. december 10.

⁴⁷ Kiskun-Halas Helyi Értesítője, 1927. december 14.

⁴⁸ Pest-Pilis-Solt-Kiskun-Vármegye általános ismertetője és címtára, Első körzet, Budapest, 1930.

⁴⁹ MTI Napi Hírek, 1928. június 16. Minden ilyen alkalom után az újságok külön kiemelték Melczér Gyula szervezőkészségét.

⁵⁰ Kiskunhalas Helyi Értesítője, 1929. október 30.

⁵¹ MTI Napi Hírek, 1927. augusztus 21.

tiszteletre megjelent, hogy tolmácsolja az Egyesület határozatát. A megbeszélés után a fővárosi vendégek elindultak, hogy kivizsgálják a Kiskőrös-Soltvadkert-Halasi útpítésnél felmerült panaszokat.⁵² Egyik kedvenc időtöltése a vadászat volt. 1914-ben betanított, engedelmese vadászkutyákat keresett saját maga számára.⁵³ Foglalkozott kutyatenyésztéssel is. 1913-ban hivatalosan bejegyezték Kőrös kennei név alatt Melczer Gyula tulajdonát képező tenyészetet.⁵⁴

1914-ben indult a Budapesten megrendezett országos ebkiállításon, s díjat nyert az Angliából importált, fehér-máj barna foltos pointer szukájával „Arundel Doris”-szal - írta 1914. szeptember 25-én megjelent számában a *Vadászlap* című újság. Vadászrajzai jelentek meg a „*Vadászat és Állatvilág*” című folyóiratban.

1912-ben részt vett az Esztergomban, a katonai lőtéren rendezett első magyar olimpiai céllövő versenyen. Eredetileg hadipuska lövészetben indult volna, de ettől visszalépett, de versenyen kívül lőtt. Ezen kívül benevezett még kisürméretű puskalövészetre is. Ebben a kategóriában 7. helyezést ért el 105 körrel.⁵⁵ 1912-ben indult még egy lövészeti versenyen, amelyet Abbáziában szervezett a Casino des Etrangers. Itt pisztolylövészetben 101 egységgel a harmadik lett. Megelőzte gróf Hardegg Jánost, szendrői Török Gyula kamarást és más főrendi tagot. Jutalmul Szász-Koburg-Gotha Fülöp herceg díját kapta meg.⁵⁶ 1913-ban felvették a Magyar Jogász Sport-Egyesület lovagló szakosztályába tagnak. 1913 októberében az ő kezdeményezésére alakult meg Kiskőrösön a Lövő Egyesület. Erről így tudósított az 1913. október 8-án megjelent *Kecskeméti Újság*: „Új sport Kiskőrösön. Tegnap délután megalakult Kiskőrösön a Lövő Egyesület kellemesi Melczer Gyula főszolgabíró elnökelete alatt. Ezzel a férfias sport iránt érdeklődő vadászemberek körében régóta ápolott gondolat jutott megvalósuláshoz. Az új egyesület a megalakulás után nyomban megtartotta első üveggolyó lövészetét a Szücsi erdő melletti lővőtéren.”

Főszolgabíróként nagy szerepe volt a kiskőrös környéki úthálózat kiépítésében. 1926-27-ben az ő közbenjárására épült ki a Kiskőrös-Soltvadkert közötti tíz kilométeres műút,

valamint a Kiskőröst Akasztóval összekötő szintén 10 kilométeres műút is. 1928-ban kezdtek hozzá a Soltvadkertet Tázlárral összekötő kövesút tervezéséhez, s előkészítő munkáihoz.⁵⁷

Melczer Gyula hosszú, küzdelmes köztisztviselői pályafutása 1933-ban ért véget. 1932-ben bejelentette visszavonulását. 1933. január elsejével fél éves betegszabadságra ment. A kiskőrösi járás ügyeinek vitelével Safáry Endre tiszteletbeli főszolgabírót bízta meg az alispán.⁵⁸

Huszonhat éven keresztül irányította a kiskőrösi járást. Itt lakott, de legszívesebben mégis a fővárosban tartózkodott. A szabadságát is legtöbbször Budapesten töltötte. A főváros mozgalmas, izgalmas élete jobban vonzotta, mint a vidék kissé lassabb, maradi életvitele. Milyen ember volt? Ezt legszemléletesebben Kiskőrös egykori evangélikus lelképásztora, Dedinszky Gyula mutatta be évekkel később Békéscsabán megírt visszaemlékezésében: „Nagy hangú, durva beszédű, a régi táblabíró-szolgabíró típust utánzó, ugyanakkor jó kedélyű, az eléje kerülő ügyeket emberségesen kezelő férfi volt.”⁵⁹ 1924. július 26-án választotta Kiskőrös díszpolgárává a község képviselőtestülete. Erről az eseményről így számolt be a helyi lap: „[...] a képviselőtestület az indítványt egyhangúlag elfogadta,

tekintettel arra is, hogy a járás főszolgabírája a Petőfi-kultusz ápolása, Petőfi szobor létesítése és szoboralap gyűjtése körül, továbbá, hogy a vásártérnek házhelyeknek való kiosztása ellen indított közséi kérelmet támogatta, és ezáltal az ügy békésen, kedvező elintézését nyert. Egyben utasította az előljárókat, a díszpolgári oklevél elkészítésére, és átadására.”⁶⁰

1934. augusztusában Horthy Miklós kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére a székesfőváros gyermeknyaraltatási akciója keretében tíz éven át szerzett érdemeinek elismerésül a magyar vöröskereszt érdemkeresztjét adományozta.⁶¹

Melczer Gyula visszavonult, s életének hátralévő részét Csengődön élte le. 1936. szeptember 5-én, hajnalban rövid szenvedés után Budapesten hunyt el.⁶² Csengődön helyezték örök nyugalomra. Halála után nem sokkal Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye is megemlékezett nagy halottjáról: „A közgyűlésen Karay-Kraker Kálmán főispán elnökolt, aki kegyeletes szavakkal emlékezett meg kellemesi Melczer Gyula nyugalmazott főszolgabíróról, aki a nemzeti ellenállás idején egyik vezére volt a vármegye társadalmának. A főispán indítványára a közgyűlés kellemesi Melczer Gyula emlékét jegyzőkönyvében örököltette meg.”⁶³ Sírja ma már nem létezik.

Bella Tibor Zoltán

kellemesi Melczer Gyula gyászjelentése (OSZK)

⁵² *Kiskun-Halás Helyi Értesítője*, 1927 október 19. Melczer Gyula többször tartott a főszolgabírói házában fogadásokat.

⁵³ *Vadászat és Állatvilág*, 1914. június 1.

⁵⁴ Uo., 1913. június 1.

⁵⁵ *Pesti Hírlap*, 1912. május 28.

⁵⁶ *Pesti Hírlap*, 1912. május 12.

⁵⁷ *Magyarság*, 1928. szeptember 20.

⁵⁸ *Kiskunhalas Helyi Értesítője*, 1932. december 24.

⁵⁹ Dedinszky Gyula: *Ahogy én láttam...* Kézirat, Békéscsaba, 1980.

⁶⁰ *Kiskőrös és Járása*, 1924. augusztus 2.

⁶¹ MTI Napi Hírek, 1934. augusztus 28.

⁶² Budapesti polgári anyakönyvek.

⁶³ *Magyar Országos Tudósító*, 1936. szeptember 15.

„Petőfin kívül nincs mivel dicsekednünk”

– Kiskőrös egész alakos Petőfi szobrának története –

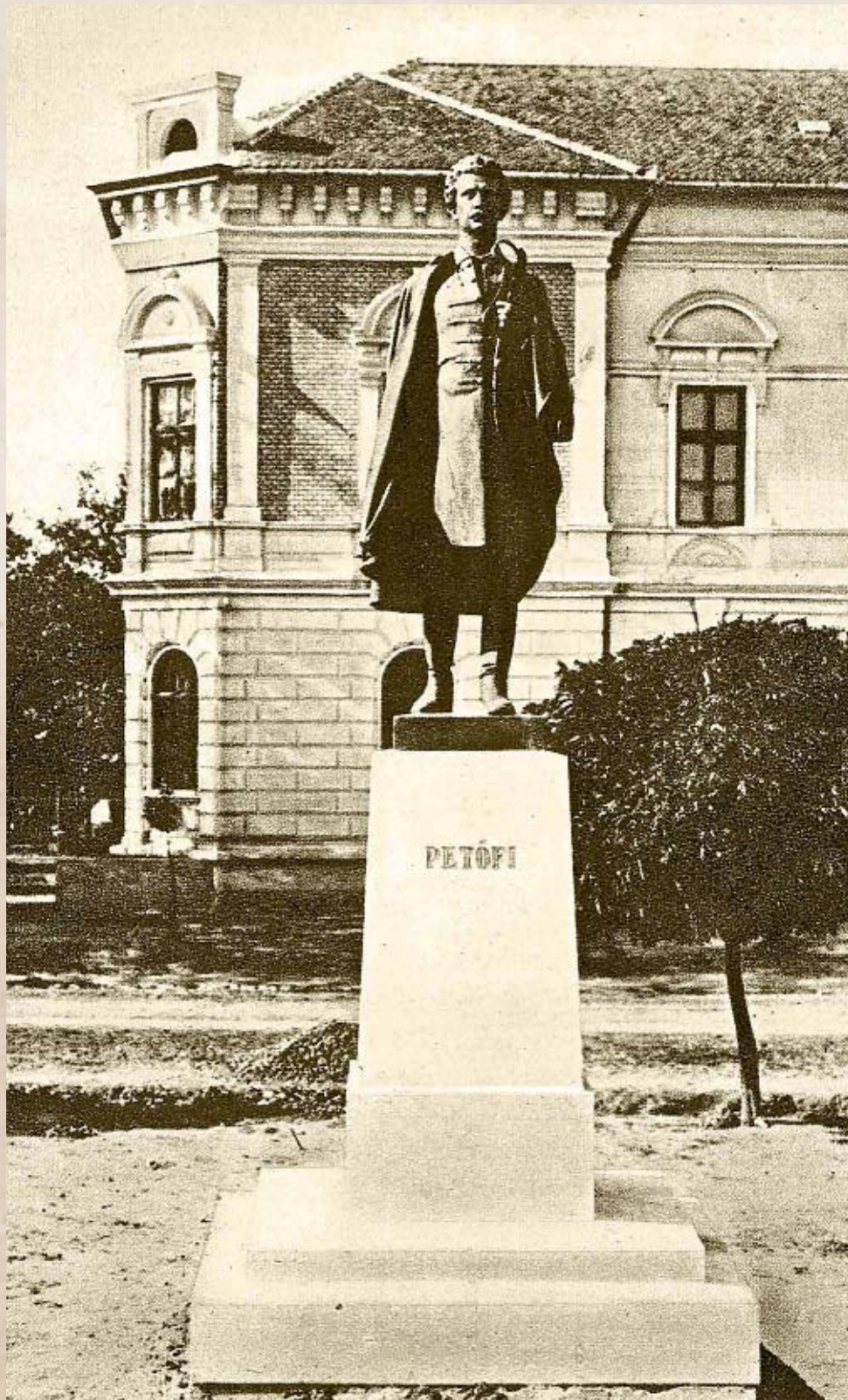
(Második rész)

Új utakon

A húszas évek elején egy rövid időre felmerült a lehetőség, hogy Kiskőrös megszerezheti Köllő Miklós székely szobrászművész eredetileg Segesváron felállított, majd a háború alatt Budapestre menekített Petőfi szobrát, azonban a nemes versenyben a döntéshozók végül Kiskunfélegyháza mellé álltak. Ennek kapcsán is utaltunk rá,¹ de a centenáriumi emlékünnepek fiasokai miatt² újra napirendre került, miszerint Kiskőrös nagyközség előjárósága önmagában alkalmatlan a helyi Petőfi kultusz irányítására. Legalábbis a kulturális értelmiség jó része így látta, s az 1922-23-as év eseményeit követően egyre inkább elkötelezte magát egy irodalmi társaság megalapítása mellett. 1924. január 13-án pedig végre előrelépés is történt az ügyben:

„Hiányát éreztük és érezzük egy irodalmi társulatnak, mely egyrészt a toll ellenállhatatlan erejével és hatalmával, másrészt a maga erkölcsi súlyával és tekintélyével intézné mindazokat a kérdéseket, melyek Petőfivel kapcsolatosak [...] ez az irodalmi kör gondoskodnék itt a mindenkori Petőfi-ünnepélyek kezdeményezéséről, a költő születésének, halálának és március idusának méltó keretek között történő megünnepléséről, a helyi tollforgatók, írók és irodalombarátok egyesületbe való tömörítéséről. [...] A Petőfi irodalmi kör kötelessége lesz, hogy a Petőfi-kultuszt, s általában a magyar kultúra szeretetét, és a hazafias érzést, gondolkozást bevigye a templomokba, az iskolákba, a családi otthonokba, a társadalmi egyesületekbe, s általában mindenüvé, ahonnan erőt meríthetünk ahhoz a nemzeti munkához, melynek végső célja: a határaitól megfosztott és kirabolt Nagy Magyarország feltámasztása.”³

A fenti idézet a község egyik legrégebbi társadalmi egyesülete, az Olvasó Egyletnek (másik nevén az Úri Kaszinó) a szokásos éves közgyűlésén hangzott el. Ez az egyesület már az 1848 óta szerveződött az úri réteg kaszinójaként, majd az 1880-as években kezdte elérni azt a formát, amely 1924-ben is jellemezte. Ebben az évben az elnöki tisztelet Bachmann Frigyes állomásfőnök töltötte be, ő indítványozta, hogy a jövőben a társaság a Petőfi Olvasó Egylet nevet viselje, amelyet a tagság egyöntetűen elfogadott (köznapi

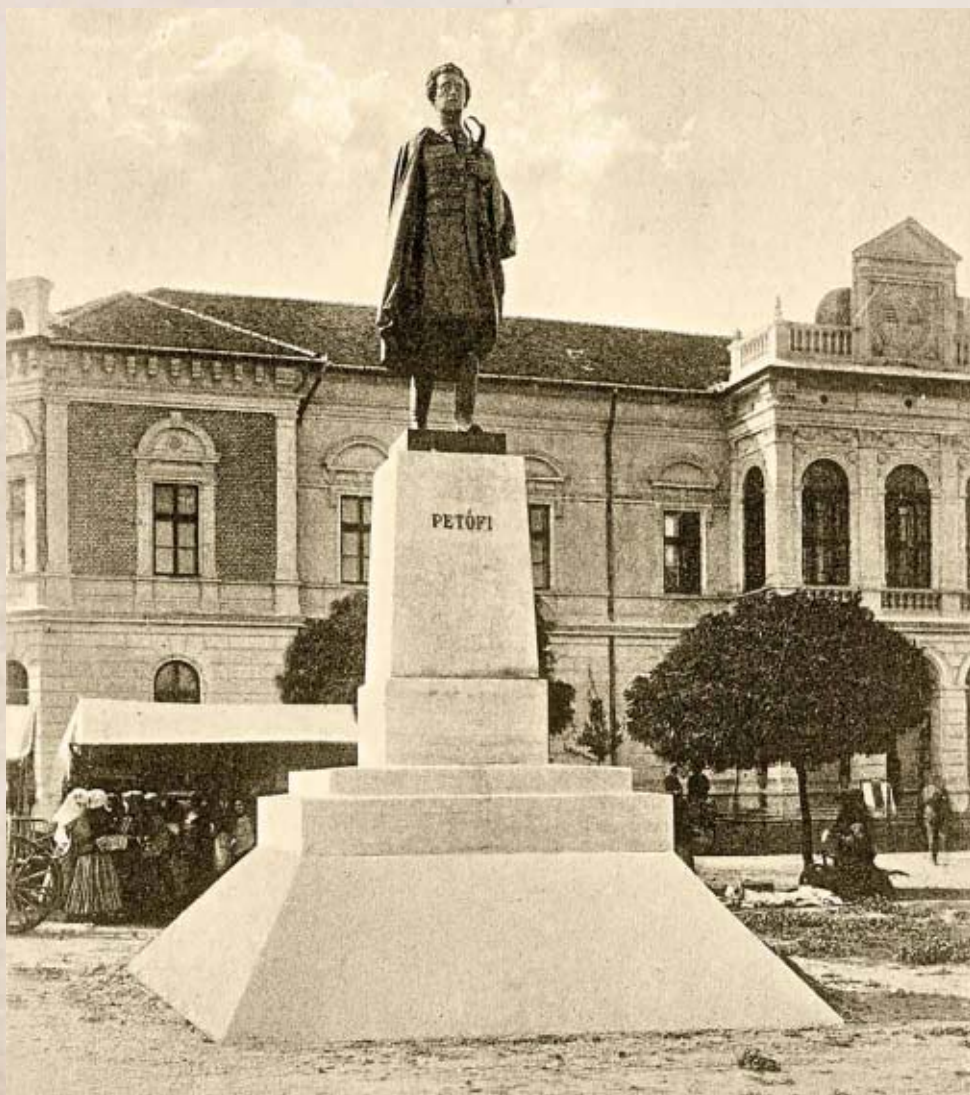

Petőfi Sándor egészalakos szobra közvetlenül a felállítás után (Nemes Adrien gyűjteménye)

¹ Turán István: Kiskőrös küzdelme a volt segesvári Petőfi szoborért. In: *Kiskőrös Múltjából*, 2020/4. sz. 1-6. o.

² Turán István: „Lehet-e hát nekünk, kiskőrösieknek a költő születése századik évfordulóját bármely más napon ünnepelnünk, mint 1922. december 31-e?” Petőfi Sándor születésének centenáriuma Kiskőrösön. In: *Kiskőrös Múltjából*, 2021/1. sz. 16-24. o.

³ Petőfi irodalmi kör (A Petőfi Olvasó Egylet közgyűlése). In: *Kiskőrös és Járása*, 1924. január 20. 1. o.

A második Petőfi szobor az eredeti talappal (Nemes Adrien gyűjteménye)

nyelven a Petőfi Kaszinó is elterjedt). Szintén ő tett javaslatot arra is, hogy az egyetlen belül alakuljon meg egy a helyi Petőfi kultuszt ápoló és erősítő csoport, egy Petőfi Irodalmi Kör, alig titkoltan a budapesti Petőfi Társaság mintájára. A határozat kimondását követően a szervezéssel Zoltán János takarékpénztári igazgatót, Kiss Gábor polgári iskolai igazgatót és Mendelényi János tanítót, az iparostanonc iskola vezetőjét bízták meg.⁴

Az elsőre formálisnak tűnő munka korántsem egyik napról a másikra valósult meg. A következő hónapokban alapszabály-tervezetek megalkotása, az egyesület népszerűsítése is szerepelt az előkészítő bizottság munkájában, míg végül november 9-én (egy héttel az első világháborús emlékmű felavatását követően) a kaszinó Luther téri nagytermében bejelentették a kiskőrösi Petőfi Irodalmi Kör hivatalos megalakulását. Elnökké Zoltán Jánost, alelnökké pedig dr. Tepliczky Aladár ügyvédet választották, míg a tisztikarba a helyi értelmiségi réteg olyan pro-

minensei kerültek, mint a már említett Kiss Gábor, Mendelényi János, Kovács Vilmos, dr. Bíró Bálint, vagy Szilágyi Frigyes. Az úrhölgyeket a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége helyi elnöke Safáry Irma, valamint Solti Jánosné és Barcsay Emma polgári iskolai tanárnő képviselték. A belépők között megkülönböztették a tiszteleti, az alapító, a pártoló és az ún. működő, vagyis rendes tagokat. Eszerint tiszteleti tagnak a korszak irodalmi életének „kiválóságait” kérték fel, a gyakorlatban azonban ez a Petőfi Társaság vezetőségét jelentette: Pekár Gyula elnököt, dr. Ferenczi Zoltán alelnököt és Szávay Gyula főtitkárt. Irodalmi munkásságukat tekintve a kiváló jelző természetesen legalábbis vitatható, ugyanakkor, mivel ekkor a kulturális és az emlékezetpolitika meghatározó személyiségei voltak, így a törekvés a velük való jó kapcsolatra mindenesetre érthető. Később a tagok száma bővült Raffay Sándor bánya-kerületi evangélikus és Ravasz László református püspökkel, Lampérth Géza és Havas

István költőkkel, illetve egy rövid időre ott láthatjuk a listán ceruzával Jászai Mari, „a nemzet tragikája” nevét is.⁵ Az alapító tagok sorába az léphetett, aki a belépéskor egyszeri száz korona összeget befizetett, a pártoló tagok évente fizettek meghatározott tagdíjat, míg a rendes tagok a fizetés mellett irodalmi tevékenységet is fel kellett, hogy mutassanak. Az elkövetkező években a legnépesebb csoporttá a pártoló tagok váltak. A tisztikar megválasztása mellett döntés született a pecsét elkészítéséről is, ennek felirata Petőfi Irodalmi Kör, Kiskőrös 1922. december 31. lett. A köriraton belülre Petőfi szülőházának mintázata került.⁶

Habár az alapszabályt már az alakuló ülést követően benyújtották a felsőbb hatóságokhoz, a belügyminiszteri engedély formai hibák miatt csupán 1927. december 9-én került rá. Ez azonban nem volt akadálya a gyakorlati működésnek. Elsődleges feladatuknak „[...] a napi politika teljes kizárásával a Petőfi kultusz állandó ébrentartását, mélyítését és ápolását, a budapesti Petőfi Társasággal való szorosabb szellemi és érzelmi kapcsolat létesítését és fenntartását, egy Petőfi múzeum megalkotását, a Petőfi szobor ügyének támogatását, a községi levéltár rendezését és annak irodalmi szempontból való feldolgozását, Petőfi születése napján, halála évfordulóján, március 15-én tartandó hazafias ünnepélyek előkészítését és időközönként irodalmi matinék rendezését s a Kiskőrösi Petőfi Olvasóegylet kulturális céljainak minden irányú hathatós támogatását” tartották.⁷

Napjaink kultuszának egyik zászlóshajója kétségtávol a Petőfi Szilveszter névre keresztelt rendezvény, amelyet 1997. december 31-e óta minden évben megrendez az emlékmúzeum és a város. Színi előadás, társasvacsora, serleges fogadalomtétel, az anyakönyvi bejegyzés megtekintése éjjelkor, majd reggelig tartó vigasság. Szép hagyománnyá nőtte ki magát az eltelt évtizedekben. Már indulásakor is hangsúlyozta Kispálné dr. Lucza Ilona múzeumigazgató, hogy az esemény célja tulajdonképpen egy régóta létező, de az ötvenes éveket követően rendszertelenné váló ünnepség felélesztése volna, új elemekkel bővítve.

Ez a bizonyos program az 1945 előtti világban szilveszteri Petőfi ünnep néven valóban létezett. A közvélekedés és az emlékezet hagyományosan a centenáriumi, vagyis 1922-23 fordulóját tekinti az első ilyen jellegű ünnepségnek, ez azonban nem felel meg a valóságnak, erről más helyen részleteiben is szóltunk. Egyrészt (rendszeretlen) megemlékezések már a korábbi években is

⁴ Uo.

⁵ Petőfi Irodalmi Kör iratanyaga, Felolvasó estek és irodalmi ünnepek mappja. Forrás: PSVK HGY

⁶ Kiskőrös és Járása, 1924. november 15. 2. o.

⁷ Petőfi Irodalmi Kör iratanyaga, Felolvasó estek és irodalmi ünnepek mappja. Forrás: PSVK HGY

Kirándulók Petőfi szobra előtt (PSVK HGY)

előfordultak, viszont ezek (és ez értendő a centenáriumi is) mögül hiányzott az egy-
esleges szervezés, másrészt a nagyobb szerep a Monarchia világában mindig is a március 15-én tartott esti társasvacsoráknak jutott, amelyeket Kiskőrös társadalmi egyesületei szerveztek saját tagságuk részére. A centenáriumi éjféli megemlékezés szintén ebből a környezetből érkezett, amikor is az egyesületi tagok félbeszakítva a maguk rendezvényét a szülőházhoz vonultak, hogy Petőfi születésének századik évfordulójára emlékezzenek.

Egy év múlva ez a közösségi szellem már a múlté. Ahogyan a helyi sajtó újságírója fogalmazott: „[...] az a szilveszteri fáklyaláng hamar kialudt. A zene szétoszolva, behalt az éjszakába.” Az urak, az iparosok és a paraszt-ság ismét saját körükben mulattak, a hang-súly az újéven, s nem Petőfin volt.⁸

A hagyományteremtő eseményre, amely aztán évről évre nagyobb szabásúvá vált, országos hírre is szert téve, még egy évet kellett várni. Az 1924. évi szilveszteri ünnepséget már a Petőfi Irodalmi Kör szervezte, igaz ekkor még a kaszinóval közösen, egy rövid felolvasóest keretében, Tepliczky Aladár esszéjét követően Furia Zoltán evangélikus lelkész szavalt Petőfi verseket.⁹ Zárójelben jegyezzük meg csupán, de valójában ennek

az évnek a végén teljesen más tartotta lázban Kiskőrös lakosságát, nem véletlenül, hiszen várostörténeti jelentőségű eseményről volt szó: december 29-én megkezdte működését a Moravcsik (később Marosi) János által építtetett Szent István utcai villanytelep, s a néhány vagyonosabb lakóház mellett a Városháza előtt is kigyulladtak az első villanyfények.¹⁰

A következő években a társaság számos kulturális rendezvényt szervezett elsősorban a kaszinó Luther téri székházában, nemcsak a Petőfi-kultusz szellemében, de például Jókai Mór, vagy akár II. Rákóczi Ferenc érdemei is terítékre kerültek. Az esteken befolyó összegből egyrészt a kör tevékenységét finanszírozták, másrészt pedig az egészalakos Petőfi szobor alapját gyarapították, ez a gyűjtés ugyanis a korábbi években holtpont-ra jutott. Olyannyira, hogy az újra induló adományozási kedv sem volt képes versenyt tartani a korona inflációjával, a lakossági befizetések egyre inkább elmaradtak. Amennyiben tehát a község vezetése és az értelmiség belátható időn belül egy új szobrot szeretett volna felállítani a főtéren, más eszközökhöz (is) kellett folyamodni. Ennek a mozgalomnak az élére Melczér Gyula főszolgabíró állt.

Miután 1924 végére elkészült és a Kossuth utcai „nagykanyarban” felavatták Kiskőrös első világháborús emlékművét, a Hősök szobrát, a főbíró figyelme a Petőfi szobor felé fordult. Melczér minden bizonnyal érezhetett némi felelősséget a centenáriumi ünnepség körül kialakult zavaros helyzet miatt, és az általa elnökölt szoborbizottság tehetetlenségével is le kívánt számolni. A korábbi gyakorlaton változtatva úgy döntött, hogy hivatalos minőségében is beavatkozik a gyűjtésbe, amely már a segesvári szobor elvesztését követően újra indult. Ugyanis a társasrendezvények megtartásához a kiskőrösi járás összes településén az ő ellenjegyzésére volt szükség, ezt pedig a főbíró ahhoz a feltételhez kötötte, hogy minden résztvevő köteles volt adakozni az egészalakos Petőfi szobor javára.¹¹

Az alapozási munkálatokat Lehoczky János kiskőrösi származású építőmester térítésmentesen vállalta, a talapzatnak szánt mészkövet pedig még az 1923-as év végén megvásárolták és Fabró Ferenc budakalászi kőfaragó mesterrel el is készíttették.¹² A szoborra az árajánlatok már korábban megjöttek, a bizottság Szentgyörgyi István szobrászművész mellett döntött. Már csak a fedezet hiányzott. Az összeg 1921. december

⁸ Kiskőrös és Járása, 1923. december 30.

⁹ Petőfi Irodalmi Kör iratanyaga, Felolvasó estek és irodalmi ünnepek mappja. Forrás: PSVK HGY

¹⁰ Kiskőrös és Járása, 1925. január 3.

¹¹ Kiss Béla: *Petőfi emlékek Kiskőrösön*, Kiskőrösi Petőfi Társaság, Kiskőrös, 1956, 43. o.

¹² Kiskőrös és Járása, 1923. szeptember 16. 3. o.

Petőfi egészalakos szobra a harmincas években (PSVK HGY)

végén mindösszesen 35.950 korona volt. Bő négy év múlva, 1926. április 1-én a számláló 158 millió koronát mutatott. Ez az adat jól mutatja a korona inflálódásának mértékét, viszonyításképpen a számokat közlő *Kiskőrös és Járása* című hetilap egy példánya ekkor 2.000 koronába került. Viszont ebből a hatalmasnak tűnő összegből a bizottság és annak elnöke végre megrendelhetette az alkotást a művésznél, aki hozzá is fogott a kivitelezéshez.¹³

Szentgyörgyi István műterme a budapesti Százados úti Művésztelepen volt, itt készültek előbb a gipsz és kőminták, majd a három méter magas ércalak is. A korabeli sajtó lapszámaint olvasgatva látható, nemcsak a mai idők emberének, de a kortársaknak is feltűnt, mennyire más Kiskőrös szobra: „Kőfaragóm itt dolgozik a szomszéd pavilonban. A művésztelep frézszerű házacska közt szemtel a márciusi eső. Köröskörül ránk nehezdednek a terhes márciusi felhők. A gyárak füsttölgy kéményei között beszívárog a tavaszias föld kikeletes párája és megcsap bennünket az a régi március, az az esős márciusi nap, az a lelkes el fagyott tavasz. És mégis, ahogy állunk Szentgyörgyi Petőfi-szobra előtt, látom, hogy Kiskőrös Petőfije mennyire nem – Budapest Petőfije. Szentgyörgyi Petőfi-szobra nem az ágáló, szavaló Petőfi Sándor, hanem a lírikus, a mártír Petőfi. Nézem a költő szobormását, amint előre lép. Magasra emelt tekintetében a dalok lobogásával és a halál víziójával, egyik

kezében lant, a másokban kard és érzem, hogy ez az igazi Petőfi, ez a nagy erkölcsi érték, aki nem mondott mást, mint amit cselekedett, aki nem cselekedett mást, mint amit mondott. Szentgyörgyi Barabás rajza után csinálta meg Petőfijét, aki a művész elgondolásában szimbólummá magasztosul. A szoboralak egységes, zárt megkomponálásába csak az indulásra álló lábak és a köpeny hullámos lebbenése visz egy artisztikus finom mozdulást.”¹⁴

Ebben a rövid interjúban a szobor elkészültét Szentgyörgyi mester 1927 májusára becsülte. A bizottság ennek megfelelően tervezte a felállítás és az avatás napját, s végül Petőfi Sándor halálának évfordulója mellett döntöttek. Megegyezték továbbá, hogy a szobor részére a község háza előtti piactérből hasítanak ki egy szeletet, amelyet parkosítanak és díszes kerítéssel vesznek körül.¹⁵ A költségek azonban még mindig nem voltak teljes mértékben rendezve, az utolsó részletet a Kiskőrösi Orthodox Izraelita Hitközség 200 pengős adománya fedezte. Ennek az évnek január 1-étől ugyanis a teljesen elinflálódott korona helyett új pénznem került forgalomba Magyarországon, a pengő. Havi 200-zal ráadásul, ahogy a korabeli mondás is tartotta, „az ember könnyen viccelt”.¹⁶ Június hónap elején megérkezett a talapzat, amelynek felállítása során egy afféle időkapcsolat is elhelyeztek az alapban, benne egy rövid szobortörténettel és egy díszes okirattal. A füzet szerkesztője a szoborbizottság titkára,

dr. Kovács Vilmos volt.¹⁷ A szervezők megpróbálták a leleplezési ünnepséget országos jelentőségűvé tenni Horthy Miklós kormányzó meghívásával. Az ügyben a kerület képviselőjének, Meskó Zoltánnak a közbenjárását kérték, aki azonban közölte, a kormányzó más irányú elfoglaltsága miatt nem várható, hogy Kiskőrösre utazzon.¹⁸ Ennek nyomán vármegyei és járási jellegű ünnepségről döntöttek.

Mindeközben kulturális vonalon is megindult az előkészítés. Küldöttség indult Pest vármegye főispánjához, Preszly Elemérhez és az alispánhoz, Agoraszó Tivadarhoz, valamint a Petőfi Társaság főtákarához Pekár Gyulához, hogy jelenlétükkel emeljék a nap méltóságát. A programot véglegesítették és elkészültek a meghívók is. Eszerint az ünnepség rendje az alábbiak szerint alakult volna:

1. „Hiszekegy –

Éneklő a Kiskőrösi Petőfi Dalkör.

2. Megnyitó beszéd. Tartja: Melczer Gyula járási főszolgabíró, a szoborbizottság elnöke.

3. Ünnepi beszéd. Tartja: dr. Preszly Elemér Pest vármegye főispánja.

4. Álmodtam szépet. Petőfi dal. Éneklő a Kiskőrösi Keresztény Iparos Dalkar.

5. Petőfi. Írta: S. Nagy Domonkos. Szavalja: Glósz Endre.

6. Nem, Nem, Soha... Éneklő a Kiskőrösi Keresztény Iparos Dalkar.

7. Jövendölés: Írta: Petőfi Sándor. Szavalja: Szentgyörgyi Ilona.

8. A szobrot a község nevében átveszi Varga Sándor főjegyző.

9. A szobor megkoszorúzása.

10. Himnusz.¹⁹

A Petőfi Irodalmi Kör elnöke, Zoltán János időközben elkészült *Petőfi könyv, Kiskőrös vázlatos történetével* című munkájával, amelynek kiadását a szoborbizottság vállalta. Ebben Zoltán saját kutatásai alapján állította össze Petőfi Sándor kiskőrösi születésének körülményeit, a család itt tartózkodásának emlékeit, továbbá egy a község helytörténetével foglalkozó fejezetet.²⁰

A helyi irodalmi társaság alelnöke, dr. Tepliczky Aladár ügyvéd pedig más irányban szorgoskodott. Felvette a kapcsolatot a korszak jelentős és népszerű költőjével, Reményik Sándorral, akit egy többszöri levélváltást követően sikerült meggyőznie, hogy írjon egy verset a szoboravatás alkalmára.

¹³ *Kiskőrös és Járása*, 1926. május 1. 1. o.

¹⁴ *Nemzeti Ujság*, 1927. március 13. 26. o.

¹⁵ *Kiskőrös és Járása*, 1927. március 19. 2. o.

¹⁶ *Kiskőrös és Járása*, 1927. március 26. 2. o.

¹⁷ *Kiskőrös és Járása*, 1927. május 14. 3. o.

¹⁸ *Kiskőrös és Járása*, 1927. május 21. 3. o.

¹⁹ Meghívó Petőfi Sándor közadakozásból készült szobrának avatóünnepségére. Forrás: PSVK HGY

²⁰ Zoltán János: *Petőfi könyv, Kiskőrös vázlatos történetével*, Petőfi Irodalmi Kör, Kiskőrös, 1927.

A Petőfi szobor a városházával (PSVK HGY)

Reményik eleinte, „nem tartva magát méltónak” a költemény megírására, még fogadkozott, azonban július hónapban végül Pécsen papírra vetette a művet, s a „kiskőrösi magyaroknak” ajánlotta:

A sírtól a bölcsőig

A kiskőrösi magyaroknak

A bölcsőjéhez invitáltak.
Eljöttem, vezetett a csillaga,
De én se bölcs, se király nem vagyok.
Se aranyom, s myrrhám, se tömjénem,
Se hangom már, hogy fennszóval dicsérjem,
A lábam véres, üres a kezem,
Sosem élt életemet keresem,
Nyomomban rabföld sóhajtása rezdül,
Nyögő erdőkön loholtam keresztül,
Lelkemben Erdély avarja zizeg,
Én ott nem bölcsőt, de sírt őrizek.
A bölcsőjéhez invitáltak,

A sírja tájékáról jöttem én,
Sírtól bölcsőig be hosszú az út,
Én elfáradtam már az elején.
Mit adjak nektek? Mit adjak Nekí?
Mögöttem még az erdő rémei,
Nem csalogány szól, - csak bagoly huhog...
A bölcső előtt most leborulok.
Bár bölcső-jelkép szokatlan nekem,
Temetők vándorának: idegen.

A bölcsőjéhez invitáltak.
Engedjétek, hadd nézzek bele hát,
Hadd lássam benne beteg szemmel is
A magyar tavaszt, a csuda-csírát,
Az égigcsapó hármass csuda-lángot:
Ifjúságot, szerelmet, szabadságot.
Hadd merengjek a bölcsője felett,
S nézzem benne nagy ellen-képemet.

Az ifjúság? Én öregem születtem,
Erdélyben ősz volt, - őszült a világ,
A nagy lombhullás poétája lettem.

A szerelem? Az övé roppant rózsza,
Az enyém kicsi, dérütötte bimbó:
Lehullt, mielőtt kinyílhatott volna.

S a szabadság? Ő letört minden gátat,
Gátszakadásként jött rá a halál.
Én: mint a „lassan fogyó gyertyaszál”.

A bölcsőjéhez invitáltak.
Ti őriztétek a bölcsőt tovább.
Én visszamegyek, és tüzet viszek,
Lopott tüzet a Királyhágón át.

A bölcsőjéből loptam a tüzet,
De nekem ez a tűz csak arra kell,
Hogy húnyó fáklyám rajta gyújtsam fel,
És ott, a sírja felett égjek el.²¹

Úgy tűnt tehát, hogy minden a legnagyobb rendben halad, és egy igazi szép vármegyei ünnepség keretében fogják leleplezni Petőfi Sándor bronzszobrát. Nagyobbat nem is tévedhetek volna. A viharfelhők már gyülekeztek, az utolsó napokban a balszerencsés fordulatok mellett egy méltatlan vita is beárnyékolta a nagy ünnepet, sok-sok év előkészületi munkájának eredményeit semmibe véve.

„Ádáz társadalmi háború”

Június hónap végén ugyanis valami olyasmi történt, ami alkalmas volt a (valószínűleg) már régebb óta lappangó feszültségek felszínre hozatalára. A felállított mészkő talapzat hátuljára a kőfaragó szorgalmasan véste a következő szöveget: „Önkéntes adományokból emelték a Kiskőrösi Járás községei. Akasztó, Bajaszentistván, Bócsa, Császártöltés, Csengőd, Érsekszanád, Hajós, Kecel, Kiskőrös, Nemesnádudvar, Páhi, Prónayfalva [ma: Tázlás], Sükösd, Soltvadkert, Szeremle, Soltsszentimre, és nemes Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye közönsége, Melczer Gyula járási főszolgabíró lelkes buzdítására, 1927.” Ez a szöveg olvasható rajta ma is. De mi volt a probléma vele? Manapság ez már nehezen értelmezhető, de a megoldás az utolsó mondatban található. Melczer főbíró, vagy valaki(k) az ő beleegyezésével felvésették a saját nevét a talapzatra, ez pedig többekben viszatetszést keltett.

Minden bizonnyal kisebb probléma lett volna belőle, ha a dolog megmarad helyi keretek között, talán még megoldást is találtak volna rá, ám egy bizonyos „informátor” megszellőztette az ügyet az országos sajtóban is, akik természetesen éltek a lehetőséggel. Július 15-én a korszak egyik népszerű lapja, az *Uj Nemzedék* öles betűkkel és „tartalmas” cikkben közölte: „Ádáz társadalmi háborúval készül Kiskőrös a Petőfi-szobor

²¹ Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/remenyik-sandor-1DE81/szemben-az-orok-meccsel-1932-1E7C5/a-sirtol-a-bolcsoig-1E7D1/> Utolsó letöltés: 2022. április 11. 10:37

leleplezésére”.²² Hogy előtte volt-e ilyen, kétséges. Ezt követően viszont lett.

A „vita” első olvasatra klasszikus „ki az, aki többet tett, kinek jár nagyobb tisztelet” jelleget mutatott. Az országos lapokból megtudhatjuk például, hogy „[...] a főszolgabíró valahogyan érzi és tartja magát akkora urnak, hogy efféle érdemekkel dicsekedjék és ilyen módon örökítse meg nevét a legnagyobb neve mellett. Ez ellen bátorkodott némiképpen tiltakozni Zoltán János és ebből keletkezett az ádáz társadalmi háború, amely most két táborra szakította Kiskőrös közönségét. Maga a szobor szinte a háttérbe szorult ebben az elkeseredett küzdelemben, amely a felirati vita jellegét öltötte magára. Egyelőre csak egymást leplezik le a kiskőrösi közéleti tényezők és hivatalos tekintélyek, a Melczer-párt és a Zoltán-párt nyilatkozataitól puskaporos a tikkasztó kiskőrösi levegő, amely az akác és a széna illatával terhes.”²³

Zoltán János és az irodalmi körhöz tartozók, ha úgy tetszik, nagyobb részt kértek maguknak a szeletből: „Azt mi is dicsérendő dolognak tartjuk, hogy a főszolgabíró a járás közsegeiben a szobor felállítására gyűjtött, illetve ügyes leleményességgel a pénzt előteremtette, de ugyanakkor nem lehet kétségbe vonni azt sem, hogy a Kiskőrösi Petőfi Irodalmi Kör működése – bár a Kör csak a háború után alakult meg. – hozzájárult a lelkek meggyúrásához és a kellő hangulat megteremtéséhez. És az is igaz, hogy egy ilyen szép szoborleleplezési ünnepséget el sem lehet képzelni a Petőfi Irodalmi Kör nélkül.”²⁴

Persze a „Melczer-pártiak” sem maradtak adósak a keményebb szavakkal, dr. Vékony Gábor ügyvéd, a Kiskőrös és Járása főszekesztője egyenesen anyagi haszonszerzés kísérlétével gyanúsította meg az irodalmi kör elnökét: „A Petőfi Irodalmi Kör a szobor létrehozásához semmiféle munkával, a lelkek meggyúrásával s a kellő hangulat megteremtésével sem járult hozzá. A szobor leleplezésére kiadandó füzet [ti. a Petőfi-könyv] lett volna Zoltán János egyetlen műve, amivel a szoborleleplezésben részt vett volna. De ez kis-sé furcsa eset. [...] Zoltán János kijelentette, hogy van öneki készen egy nagyobb műve, amelynek kinyomtatása 800 pengő körüli összegbe kerülne. [...] Mikor azonban pár nap múlva a kiadásról tárgyaltak, Zoltán János kijelentette, hogy a füzetet csak az ő lapját kiadó nyomdánál engedi nyomtatni. Ekkor aztán kiderült, hogy a füzetet Zoltán János nyomdász 1.700 pengőért nyomta volna ki.”²⁵

Nem feladata ennek a tanulmánynak ítéletet mondani, annál is inkább, mert valószínűleg mindkét oldalon lehetne találni

Petőfi Sándor szobra télvíz idején (Dúl László felvétele)

jogos és jogtalan sérelmeket. Melczer Gyula számára nyilván kiemelt kérdés volt a szobor elkészülte, egyrészt az ő neve alatt zajlott a gyűjtés, másrészt élénken éltek még emlékezetében a közelmúlt fiaskói, a segesvári Petőfi szobor ügy és a centenáriumi emlékünnepe körüli bonyodalmak. Utóbbiban kétségkívül személyes felelőssége is akadt. Hogy a hiúság vitte rá arra, hogy nevét felvéssesse a talapzatra? Nehéz lenne megmondani. Mentségére váljék, hogy Kiskőrös városa azóta elfelejtette az egykori főszolgabíró, nevét semmilyen köztér, utca nem viseli, mindössze itt maradt meg emléke, már csendődi sírját is felszámolták.

Zoltán János a harmincas években tovább folytatta közéleti tevékenységét, mint a Petőfi Irodalmi Kör elnöke, ráadásul neki is jutott egy kiemelten fontos feladat a helyi Petőfi-kultusz életében: az ő közbenjárásával sikerült restauráltatni 1934-ben a sérült első Petőfi szobrot. Nagy kár, hogy radikális politikai eszméi a második világháború utolsó évében méltatlan szerepvállalásra ösztönözték. Börtönben halt meg Budapesten, nem adatott meg neki az sem, hogy szeretett szülővárosában temessék el.

A két csoport közötti feszültség csak lassan csillapodott. Az odamondogatások egy ideig folytatódtak, sőt, a sértett felek között még

²² Új Nemzedék, 1927. július 15. 6. o.

²³ Délmagyarország, 1927. július 15. 1. o.

²⁴ Új Nemzedék, 1927. július 15. 6. o.

²⁵ Kiskőrös és Járása, 1927. július 16. 2. o.

fegyveres párbaj is szóba került, mint „lovagias elégtétel”, erre azonban végül nem került sor, sajtóperre viszont igen. Egy év múlva, a tárgyalás végén aztán mindenki visszavonta kifogásolt kijelentéseit és bocsánatot kértek egymástól, ekkorra azonban a „szoborügy” helyrehozhatatlan károkat okozott. A kivételesnek ígérkező avatási ünnepséget ugyanis az utolsó pillanatban (miután több magasabb rangú meghívott személy is lemondta részvételét) lefűjták. Igazságtalanok lennének ugyanakkor, ha csupán ennek az esetnek a számlájára írnánk a halasztást, hiszen a helyi újság tudósítása szerint a bronzöntőde is jelezte táviratban, miszerint nem tudja garantálni a kész szobor leszállítását a megjelölt napra. Új időpontként szeptember hónapot jelölték meg a szervezők.²⁶

A „viharos” nyári hónapok elmúltával az indulatok némileg elültek, s a község legnagyobb örömére szeptember 7-én megérkezett Szentgyörgyi István alkotása is. Néhány napig a talapzat mellett állt, majd felkerült méltó helyére a lakosság kíváncsi tekintete közepette. Avatóünnepségről ennek ellenére még mindig nem esett szó. Furia Zoltán evangélikus hitoktató lelkész ennek kapcsán látogatta meg Melczer Gyula főszolgabíró Kossuth utcai otthonában. Belépve a kapun éppen Agoraszó Tivadar alispán búcsúzott, aki hivatalos látogatáson járt a főbírónál: – *A szobor itt van már – mondtam – mikor lesz a leleplezés?* – *Hála Istennek, s a társadalom támogatásának, a szobor már itt van. A leleplezés az egész járás közóhajának megfelelően, s mindnyájunk nagy örömére országos jellegű lesz. Maga a Kormányzó Öfömméltósága fogja leleplezni. – Honnan tudja ezt főbíró úr?* – *Tegnap voltam Pesten, s a főispán úr adta tudtomra, hogy értesülése szerint a legmagasabb helyen tervbe vétetett Öfömméltósága és a kormány részvétele. [...] A talapzatot körültöltjük, a területet parkírozuk, sőt, ha Isten éltet, a kerítést is megcsináljuk. – De hiszen mindehez idő kell! Mikor lesz hát a leleplezés?* – *Éppen ezért fogjuk tudni mindezt megcsinálni, mert időnk van hozzá elég. Öfömméltóságát zimankós őszi időben nem kívánatos ily szabadban tartandó ünnepségre elvárni. Különben is a legmagasabb helyen az a szándék jutott kifejezésre, hogy a szabadság lánglelkű költőóriásához a legméltóbb, ha a szabadság ünnepén, március 15-én leplezzük le.*²⁷ A szobor tehát a helyére került, azonban az avatásra még néhány hónapot várnia kellett Kiskőrös közönségének. Nem rajtuk múltott, hogy Horthy Miklós részvétele csupán ígéret

maradt. A parkosítási munkálatok már novemberben elkezdődtek, ezek fedezését már a község előjárósága vállalta.

Szoboravatás

1928. február 6-án a Községházán a szokásos havi járási tisztírtkezletet követően újra és egyben utoljára összeült a Petőfi Szoborbizottság, Melczer Gyula elnökle alatt. A tárgysorozat egyetlen napirendi pontot tartalmazott, a Petőfi szobor átvételét és a megvalósuláshoz vezető út lezárását. Az eseményen már csak azért is különlegesnek volt mondható, hiszen a helyi előjárók mellett jelen voltak a járás községeinek bírói és jegyzői, akiknek települései szintén nem kevés adománnyal járultak hozzá a mű elkészültéhez.²⁸

Varga Sándor kiskőrösi főjegyző, a bizottság pénztárnoka elkészítette a zárszámadást, amelyet be is nyújtott elfogadásra. Eszerint még a háború előtt az első 1.000 aranykoronás adományt néhai Sárkány Kálmán ügyvéd tette, azonban a viláégést követő devalváció miatt a több éves munka gyümölcse mindössze 3 pengő értékre zsugorodott. A segesvári szobor elvesztését követően újrainduló adománygyűjtés végül 19.363 pengő 35 fillérnél állt meg, ebből a szobor költsége 18.216 pengő 23 fillér volt. A körülötte épített díszes kerítés költsége további 4.636 pengő 20 fillért tett ki, a hiányzó rész kifizetésére Kiskőrös község képviselőtestülete 4.000 pengő kölcsönt szavazott meg. A számadást a bizottság jóváhagyta.²⁹

Ezt követően Melczer Gyula foglalta össze a megvalósulás történetét, kiemelve, hogy a járás községei mellett a vármegye 17 főszolgabírája és 12 városa is támogatta adományával Petőfi egész alakos kiskőrösi szobrának elkészültét. Külön köszönetet mondott Szentpétery Lajos Kiskőrösre beosztott volt menekült főszolgabírónak és Kiss Gábornak, a polgári iskola igazgatójának, amiért segítették munkáját.³⁰ A bizottság, elérve célját, ezt követően feloszlott.

Az avatóünnepség megszervezését tehát már nem a szoborbizottság, hanem a község vezetése vállalta. Nem ismerjük az okokat, de ahogyan utaltunk rá, a korábban vágyott országos jellegű ünnepség a kormányzóval végül nem valósult meg. Helyette egy szép járási szoboravatás zajlott le, amely ráadásul kettős ünnepnek bizonyult: 1928-ban ünnepelte ugyanis az ország először törvénybe iktatott nemzeti ünnepként a forradalom kitörésének napját, előtte hivatalos minőségben

április 11-e, az áprilisi törvények szentesítésének napja számított ünnepnapnak, még ha ezt a nép soha nem is zárta a szívébe.

Március 15-e ebben az évben csütörtökre esett, mégsem vártak a hétféig a program megtartásával. Délelőtt a hagyományokhoz híven az összes templomban istentiszteletet tartottak, ki-ki felekezete szerint emlékezett negyvennyolc sorsfordító napjaira. Tíz óra-
kor az összes elemi iskola tanulói kivonultak a szoborhoz és a szavalatok elhangzását követően megkoszorúzták azt. A községi hivatalos ünnepség délután három órakor vette kezdetét. A tudósítás szerint „soha nem látott tömeg” volt jelen, ami annyiban valószínűleg megállja a helyét, hogy Kiskőrös lakossága mellett a járás községeinek küldöttségei is jelen voltak. De eljöttek például Kalocsa város leventéi is, akik kerékpárral érkeztek, valamint a járás vitézei is külön csoportot alkottak. A helyi levente fúvószenekar mellett felléptek a település dalkarai, az ünnepi avatóbeszédet pedig Furia Zoltán evangélikus hitoktató lelkész tartotta. Valamennyi község küldötte, valamint Kiskőrös társadalmi egyesületei is koszorúkat helyeztek el az új szobor körül. Az ünnepség végeztével a tömeg oszolni kezdett, ám sokan nem otthonaikba, hanem az egyesületi székházakba távoztak, ahol megtartották hagyományos március 15-i társas vacsoráikat.³¹ Ahogyan S. Nagy Domonkos helybeli postamester is írta alkalmi költeményében:

„Haza jöttél végre! Édes szülőfalud
Régóta várt reád – költők fejedelme
Érc alakot öntött végre-valahára
A forrongó nagy szív – a lángoló elme
Miért szülőfalud epedve sóvárgott
S áldozott érte gazdagja, szegénye
– Hála néked Isten, magyarok Istene,
Megvalósult néped vágyódó reménye!”

Tizenöt évvel az első adományt követően tehát végre megvalósulhatott Kiskőrös egész alakos Petőfi szobra. Az azóta eltelt időszakban már természetessé vált, hogy a város március 15-i ünnepségeit rendszeresen itt, a költő emlékműve előtt tartja. Pedig sokan nem is tudják kicsoda küzdelem volt ez felmenőink részéről, ez az írás öneik is szeretne emléket állítani, hiszen az emléküik mára elhalványult, legtöbbjüknek már sírja sem létezik. Eredményeik ugyanakkor maradóak, s amint azt Petőfi Sándor is megírta: „Bárkié is a dicsőség, a hazáé a haszon!”

Turán István

²⁶ Kiskőrös és Járása, 1927. július. 30. 1. o.

²⁷ Kiskőrös és Járása, 1927. szeptember 9. 1. o.

²⁸ Kiskőrös és Járása, 1928. február 11. 1. o.

²⁹ Uo.

³⁰ Uo.

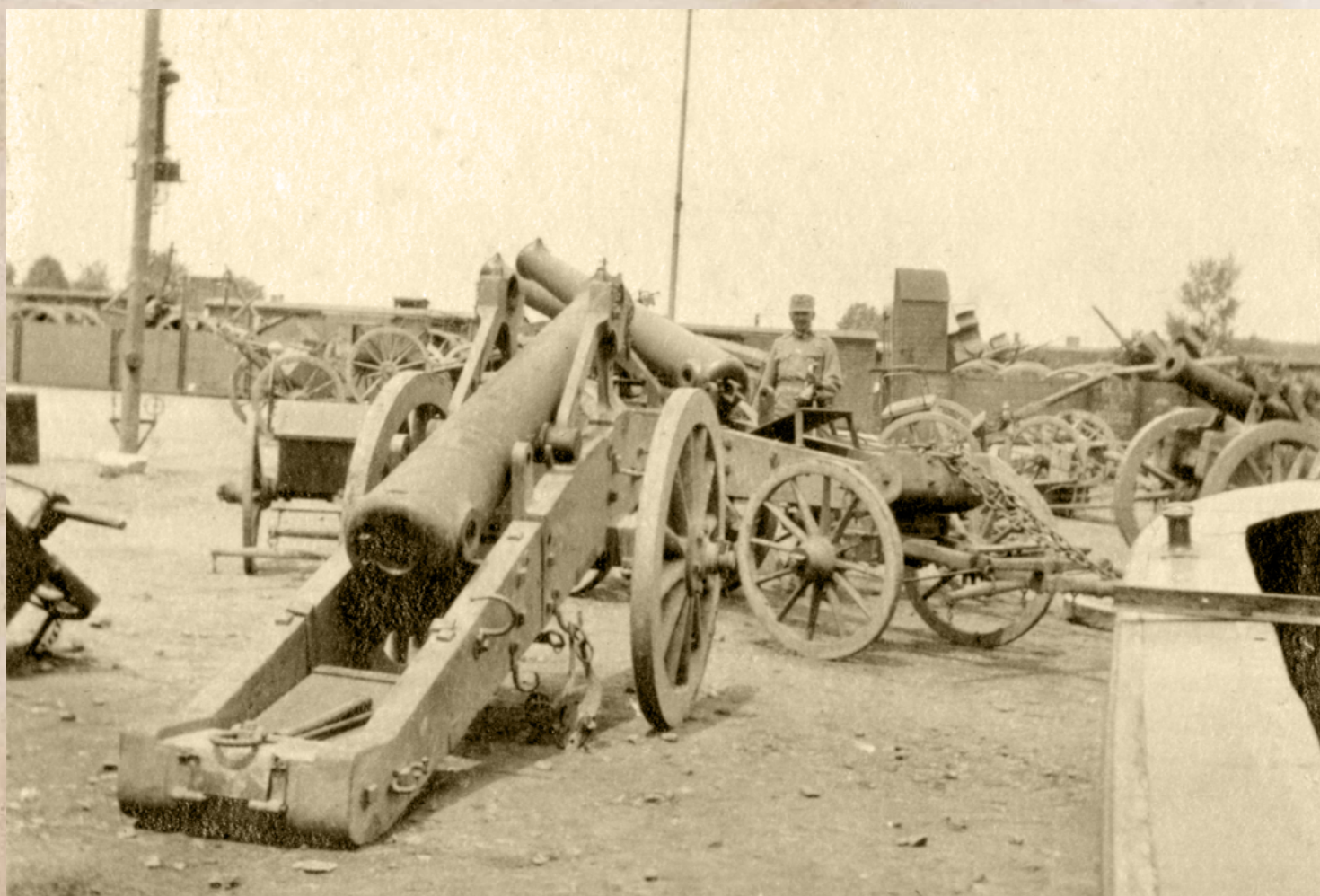
³¹ Kiskőrös és Járása, 1928. március 17. 1. o.

Szemelvények Melczer Gyula első világháborús fényképalbumából

(Földi István és Hegyi Zsuzsanna gyűjteményéből)

Miről írt a helyi sajtó 100 évvel ezelőtt?

Egy rendes sajtótermék általában rendelkezik lapszemle rovattal, ennek mintáján pedig mi is megpróbálkozzunk egy múltbeli eseményeket a korabeli nyomtatott sajtón keresztül bemutató állandó fejezettel, ahol az országos és a helyi lapok hasábjain megjelent cikkek és rövidhírek is terítékre kerülnek. Érdekes megfigyelni rajtuk keresztül nemcsak az éppen aktuális témákat, eseményeket, de a korabeli nyelvezetet, vagy az elmúlt száz esztendőben alaposan megváltozott újságírást, mind a stílust, mind az etikát tekintve. Az egyes bemutatott írásokat a közérthetőség kedvéért mai nyelvre ültetjük át, illetve ahol szükséges, a végén megjegyzéssel látunk el.

„[...] – **Leszavazták.** A helybeli tisztviselők a képviselőtestülettől kérvényezték, hogy a vásártéren házhelyeket hasítsanak ki, hogy a község fejlődhessen a vasút felé is. A képviselőtestület többsége azonban a kérelmet elutasította. Az ügy fellebbezés folytán felsőbb fórum elé kerül, ahol lehet, hogy másként döntenek majd a kérdésben.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. március 5-i számában/

„[...] – **Közügyülés.** Az evangélikus egyház múlt vasárnap tartotta évi közgyűlését. Ez alkalommal a múlt évi számadásokat jóváhagyták. Költségvetést azonban az egyház vezetősége még nem tudott bemutatni, mert előre nem lehet megállapítani a szükségleteket. A templom helyrehozását és az építő vállalkozó elleni pernek a folytatását a presbyteriumra bízta. Elfogadja a presbyteriumnak az egyezkedését a lelkészekkel, mely szerint az évi 84 hl gabona, só, faggyú, stb. megváltásáért havi 2000 koronát kapnak a lelkészek. Így helyreállt a béke az egyház vezetői és hívei között. Ezen kívül több apró dolgot intéztek el.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. március 5-i számában/

„[...] – **Agyonütötte az apját.** Sinkovics János kiscebei 21 éves legény folyó hó 7-én ittas állapotban szóváltásba keveredett az édesatyjával, Sinkovics Pál 52 éves kiscebei gazdálkodóval. Nézeteltérés támadt közöttük, mire a fiú felkapott egy vasvillát és azzal úgy vágta fejbe az apját, hogy az fél óra múlva meghalt. A gyilkos fiút letartóztatták.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. március 12-i számában/

„[...] – **Kidőlt fal.** Súlyos anyagi csapás érte a Kiskőrösi Keresztény Iparos Olvasó Egyletet. Múlt szombaton a déli órákban az olvasó egylet nagytermének a városháza felőli oldala kidőlt, s az egész mennyezet beszakadt. A kár igen nagy. Szerencsére abban az időben a tagok nem voltak a helyiségben s így emberéletben nem esett kár. Midőn őszintén sajnáljuk a tagokat az Egyletet ért súlyos anyagi csapás miatt, egyúttal annak a reménységünknek adunk kifejezést,

hogy a buzgó és áldozatkész tagok anyagi segítségével lehetővé teszi, hogy ez a virágzó egyesület a szenvedett károkat minél előbb kiheverje, s a jókarba hozott helyiségekben fennakadás nélkül tovább folyhasson az egyleti élet.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. március 19-i számában/

„[...] – **Mikor zárják el a kocsí átjárót?** Több ízben felszólaltunk, hogy a Petőfi téren, a befásított részen átvívó kocsit át zárják el, mert a szabadon száguldozó kocsik minden fát kitördelnek. Ott van a rendes országút – tessék azon kocsikázni, s a szépen zsendülő fákat ne tegyék tönkre. Nem ártana, ha a hatóság egy korláttal hamarosan elzárná az átjárót, amire igazán semmi szükség nincs.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. március 26-i számában/

„[...] – **Séta – ökleléssel.** Vasárnap délután a Szarvas-fogadó előtt szokott korzózni gazdálkodó ifjúságunk. Ebben nincs is semmi rossz – hadd enyelegjenek egymással. Azonban úgy elfogják a gyalogjárdát, hogy aki ott akar keresztül jutni, annak jó erős oldalbordája legyen. Büszke legénységünk nem nézve semmire és senkire – úgy megöklezik az átmenéssel kísérletezőt, hogy csak úgy sajoghat bele az oldala. Egy kis finomságot méltán elvárhatunk derék fiatalágunktól.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. március 26-i számában/

„[...] – **Toronyóra.** Hála Istennek megvan a toronyóra, s így a mai drága zsebórás világban is tudjuk, hogy hányat ütött az óra? Csak egy nagy baj van. Jó 10-15 perccel előbb jár, mint a vasúti óra – ami pedig hiba. Nem lehetne a vasúti órához igazítani?”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. április 2-i számában/

„[...] – **Gyászistentiszteletek.** IV. Károly király elhunyt alkalmából csütörtökön gyász isteni tisztelet volt a helybeli templomokban. Az evangélikus templomban Nt. Koren Márton lelkész emlékezett meg a tragikus sorú király

haláláról. De. 9 órakor a római katolikus templomban Ft. Lengyel József plébános tartotta a gyászmisét. Ugyancsak reggel 8 órakor a helybeli izraelita templomban is gyászistentisztelet volt, amikor Ft. Löblovits Bernát főrabbi tartotta a gyászbeszédet. A hatóságok és hivatalok mindhárom templomban testületileg vettek részt a gyász isteni tiszteleteken.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. április 9-i számában/

„[...] – **Plakátharc.** Durva ízléstelenségnek kell minősíteniünk azt a krétafirkálást, amit Meskó Zoltán hivatalos képviselőjelölt plakátja in végeztek az éj leple mögé rejtőző ellenfelek. Megütközéssel látjuk a korteskedésnek ezt az elfajulását, aminek nálunk semmi helye nincs. Meskó Zoltán nem az az ember, akivel szemben ilyen illetlen harcmodornak még csak némi létjogosultsága is volna. Mindenki szabadon bírálhatja az ő eddigi működését, s akik nem tartják azt megfelelőnek, ám vonják meg a bizalmat tőle, - de alacsony ízlésre való krétarajzokkal nem lehet eldönteni ezt a súlyos kérdést, amire csak a komoly és hazafias lelkiismeret adhatja meg a helyes választ. Kiskőrös józan választóközönsége meg tudja alkotni a maga véleményét ebben a nem csak helyi, de országos érdekű kérdésben.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. április 23-i számában/

„[...] – **Petőfi szobor.** Szentgyörgyi István budapesti jóhírű szobrászművész Melczer Gyula főszolgabíró közbenjárására két darab gipszbe öntött szobor-mintát küldött a kiskőrösi Petőfi szoborbizottságnak. A minták elsőrangú mesterművek, melyek a művész tulajdonát képezik. Az ag. hitv. ev. iskolában kisebbszerű háziünnepély keretében be is fogják mutatni a tanuló ifjúságnak.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. április 30-i számában/

„[...] – **Búzaszentelés.** Kedden tartotta a római katolikus egyház a búzaszentelés napját. A körmenet kiment a határba, ahol Lengyel József plébános megszentelte a zsenge búzát. Legyen is áldott a drága magyar termőföld, s a Jóisten adja meg nekünk mindennapi kenyerünket.”

/Megjelent a Kiskőrös és Járása című hetilap 1922. április 30-i számában/

„[...] **Szőlészeti és borászati felügyelők.** A földművelésügyi miniszter újból megállapította a szőlészeti és borászati felügyelői kerületek be-

osztását. Kiskőrös a Budapesti kerülethez tartozik, melynek hatásköre kiterjed Pest megyére, Budapest székesfőváros és Kecskemét thjf. város területére. A kerület székhelye Budapesten van a földmívelésügyi minisztériumban. Vezetője Solyom Albert szőlészeti és borászati felügyelő, ki mellé szolgáltatételre van beosztva Wettstein Jenő szőlészeti és borászati felügyelő. Bács megye és Baja város a csongrádi felügyelői kerülethez tartozik. Csonkamagyarországon összesen 9 kerület van.”

/Megjelent a Kiskőrösi Hírlap című hetilap 1922. április 2-i számában/

„[...] **A községi képviselőtestület** március 27-én gyűlést tartott, melyen egyéb ügyek elintézése mellett az országos vásártér bekerítésére beérkezett ajánlatok felett döntöttek. A vásártér bekerítési munkálatait, mint legkedvezőbb ajánlattevőnek, Cegléd János ácsmesternek ítélte oda a közgyűlés.”

/Megjelent a Kiskőrösi Hírlap című hetilap 1922. április 2-i számában/

„[...] **Kóbor kutyák.** Pestvármegye alispánja rendeletet adott ki, melyben a kóborló kutyák garázdálkodásai ellen intézkedik. Szokása ugyanis sok gazdaembernek, hogy kutyáját magával viszi a szántóföldre, az ottan szabadon kóborol, a vadállományt pusztítja és a biztonságot veszélyezteti. Köteles minden gazda kutyáját otthon megkötve tartani. A mezőőrnek joga van a csavargó kutyákat lelőni. A rendelet ellen vétők kihágást követnek el és büntetéssel sújtják őket.”

/Megjelent a Kiskőrösi Hírlap című hetilap 1922. április 2-i számában/

„[...] **A kiskőrösi járás** április 1-ével megkisebbedett a kalocsai járáshoz átcsatolt Nemesnádudvar, Sükösd, Érseksanád, Bajaszentistván és Szeremle községekkel.”

/Megjelent a Kiskőrösi Hírlap című hetilap 1922. április 9-i számában/

„[...] **A választásokat június elejére halasztják.** IV. Károly király halálának híre a politikai agitációt szüneteltetni fogja. Április 18-ig politikai népgyűlést nem lehet tartani. Ez a szünet annyiban mégis közrejátszik a politikai események alakulásában, hogy a választások határidejét ki fogják tolni június elejére. E szerint a választások körülbelül június 5-e és 10-e között fognak lezajlani.”

/Megjelent a Kiskőrösi Hírlap című hetilap 1922. április 16-i számában/

„[...] **Jégeső és felhőszakadás.** A húsvéti ünnepek alatt élvezett kellemes, meleg időjárást kedden csúnya borulás zavarta meg. Öt óra után megeredtek az ólomszürke felhők csatornái és felhőszakadás-szerű záporban ontották a vizet, közben borsó nagyságú jég is esett. A zápor, de különösen a jég, aggodalommal töltötte el gyümölcstermelő gazdáinkat, mert barackfaink a rendellenes időjárás miatt még csak a napokban nyíltak ki. Tekintve, hogy a jég sűrű esővel jött, nagyobb kárt nem okozott.”

/Megjelent a Kiskőrösi Hírlap című hetilap 1922. április 23-i számában/

„[...] **Jubilál a Kiskőrösi Football Club.** A KFC ma vasárnap délután tartja századik mérkőzését az Egyetemi Atletikai Club első

csapatával. – Este a századik mérkőzést egy a Szarvasban rendezendő jubileumi vacsorával ünneplik meg, melyen vendégeket is szívesen látnak.”

/Megjelent a Kiskőrösi Hírlap című hetilap 1922. április 30-i számában/

„[...] **Programbeszéd.** Lucza Pál a Rassay zsidó-liberális párt [ne feledjük, a Kiskőrösi Hírlap a helyi szélsőjobboldal hetilapja!] képviselőjelöltje szerdán, 26-án tartotta programbeszédét a piac téren. A hetivásárra begyűlt közönség meglehetősen nagyszámmal hallgatta, de nem sok érdeklődéssel. A hallgatóság egy része már a beszéd folyamán elszálingózott, Lucza Pál úr a jelek után ítélve nem sok voksra számíthat a választásoknál. Okosabban is tenné, hogy még mielőtt bevárná a teljes kudarcot, hagyná abba a politikai szereplést. [...] Magyarország sorsa a választásokon dől el. Szükséges, hogy az új nemzetgyűlésbe csak nagyképzettségű, értékes, alkotni, cselekedni akaró és tudó politikusok, különböző nagytudású szakemberek kerüljenek be. Szükséges, hogy ettől a gondolattól a kerületek is át legyenek hatva és gondolkozás nélkül küldjenek a sok esetben kisebb kaliberű helyi politikusok (?) „luczapálok” helyett országos érdekeket reprezentálni tudó nagyokat a nemzetgyűlésbe. Elesett, megsebzett országunk testén élősködő mikrobák legveszedelmesebbike az a vörös csoport, mely Rassay-párt néven Luczát jelölte kerületünkbe.”

/Megjelent a Kiskőrösi Hírlap című hetilap 1922. április 30-i számában/

